

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatus De Libertatibvs Ecclesiae Gallicanae

Charlas, Antoine

Leodii, 1684

Liber Secundus De Justitia Libertatum Ecclesiae Gallicanae, &c.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38227

LIBER SECUNDUS.

De Iustitia Libertatum Ecclesie Gallicane.

Duabus Libertates Ecclesie Gallicane partibus constant, ut ex illarum naturae accuratiori examine licuit colligere, scilicet facultate retinendae antiquae disciplinae Canonicae, & examinandi utrum novae leges utiles futurae sint, easque, si cum utilitate conjunctae non sint, repudiandi. Utriusque partis iustitiam expendemus in hoc libro, praecipue tamen secundae, quia plus habet difficultatis, & plus indiget examinis. Quis enim est, qui antiquae disciplinae usum non commendat in iis omnibus, quae temporum, aliarumque circumstantiarum mutatione inutilia, vel etiam periculosa non evaserunt.

CAPUT PRIMUM.

Laudandum esse constantem antiquorum Canonum usum.

1. **I**psis Spiritus sancti oraculis admonemur antiquam disciplinam sciscitari. *Hac dicit Dominus, inquit Hieremias cap. 6. vers. 16. Stare super vias, & videte & interrogate de semitis antiquis,*

G 3

qua

qua sit via bona, & ambulate in ea. Ne quis autem reponat monitum illud cō tantum pertinere, ut inter vias antiquas optimam eligamus: arctius nosalibi ad disciplinam illam antiquam adstringit Spiritus sanctus, extra semitas illas excurrere vetans; Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui. Proverb. 22. vers. 28.

2. Eodem ferè modo procedunt gratia, & natura, & in utràque, sicut quæque res ad suum principium proximè accedit, ità ipsius perfectionem maximè consequitur; quò autem recedit longius, eò deficit magis ab ejus virtute. Hinc fit ut religiosi Ordines primis institutionis temporibus ferventiores, & diligentiores sint in sequendis præceptis, quæ fuerunt à fundatoribus tradita, & in imitandis illorum exemplis: processu autem temporis tepescat ille ardor, ac tandem relaxata omninò disciplina regulari, abolendi sint, nisi fortè ad antiquam formam, renovato religionis spiritu, revo-centur.

3. Pari quoque ratione, licet Ecclesia Catholica columna sit, & firmamentum veritatis, navis à nulla tempestate submergenda, domus Dei, adversus quam portæ inferi nunquam prævalituræ sint; tamen in pluribus, & aliquandò præcipuis suis membris infirmitatis humanæ defectus patitur, & refrigescente charitate abundat iniquitas. Quantum enim, heu, distamus à primis illis Christi Discipulis, quorum vita, virtutes, & mors ipsa efficacissima erant argumenta veritatis, & sanctitatis Christianæ Religionis.

4. Quid igitur mirum si ad finem usque mundi magna veneratione prosequendæ sint sacræ illæ regulæ, quæ tunc constitutæ sunt, cum abundantius sese Spiritus sancti gratia effundebat in Christianos, maximè autem in Pastores, penes quos erat legum ponendarum facultas.

5. Tanta solet incommoda invehere legum mutatio, ut vel eo solo nomine commendandum sit antiquæ disciplinæ studium, & in ea retinenda firmitas. Hanc tradit doctrinam Doctor Angelicus 1. 2. quæstione 97. art. 2. his verbis; *Habet ipsa legis mutatio, quantum in se est, detrimentum quoddam communis salutis, quia ad observantiam legum plurimum valet consuetudo, in tantum quod ea, qua contra consuetudinem communem sunt, etiamsi sint leviora de se, graviora*

viora videntur. Unde quando mutatur lex, diminuitur vis constrictiva legis, in quantum tollitur consuetudo: Et idē NVNQYAM DEBET MVTARI LEX HVMANA, NISI EX ALIQVA PARTE TANTVM RECOMPENSETVR COMMVNI SALVTI, QVANTVM EX ISTA PARTE DEROGATVR. Et infra; Unde dicitur à Jurisperito quod in rebus novis constituendis evidens debet esse utilitas, ut rectè recedatur ab eo jure, quod diu equum visum est.

6. Sed etsi omni alia probatione hæc doctrina destituta esset, illius veritatem abundè demonstraret experientia. Nam si omnes Rerumpublicarum, Regnorum, aliorumque Cœtuum calamitates, & everfiones inspiciamus, ab innovatione aliqua imprudenter facta sæpissimè occasionem accepisse animadvertemus, ut verè dixerit S. August. epist. 119. *Ipsa mutatio consuetudinis etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.*

7. Complectitur autem antiqua disciplina Decreta Conciliorum œcumenicorum, summorum Pontificum Constitutiones, imò & Conciliorum Provincialium Canones, specialem tamen erga Concilia œcumenica venerationem præferunt Galli, dum suas libertates allegant.

8. Equidem, si Dominus noster Jesus Christus, ubi forent duo, vel tres in nomine ejus congregati, se quoque futurum pollicitus est, quis dubitet, illum in Cœtu omnium Ecclesiæ Pastorum simul congregatorum præsentiorum fore, & luminis, ac gratiæ vim majorem in eos effusurum.

9. Apostoli Spiritu sancto repleti exortas circa circumcissionem, & alias observantias legales, difficultates non seorsim, ut facilè poterant, enodarunt: sed in Concilium congregati post longam disquisitionem solverunt. Notanda sunt autem verba, à quibus incipit Decretum illud Apostolicum; *Visum est*, inquit, *spiritui sancto, & nobis*. Quæ quidem verba argumento sunt, quod Spiritus sanctus Conciliis, maximè œcumenicis præsit, ea illustret, & ad veritatem infallibiliter dirigat. Porro cum primum in unoquoque genere sit mensura, & regula cæterorum, illud Apostolorum exemplum sequi debent, qui in illorum locum succedunt, quando tempora incidunt, quæ id exposcant.

10. Is fuit omnibus retrò sæculis Catholica Ecclesiæ sensus,

sus, quæ maximam vim habere Concilia œcumenica semper putavit ad conservandam, vel restaurandam fidei puritatem, & morum sanctitatem. Quin etiam congregata sunt sæpè Concilia ad constituendam disciplinam in rebus, quæ hodiè non tanti momenti viderentur, ut illarum causa evocandi essent undique à suis Diœcesibus Pastores.

11. A Conciliis generalibus, in quibus summus Pontifex Caput visibile Ecclesiæ, & præcipua ejus membra, id est Pastores conjunguntur, repræsentatur Ecclesia illa, quæ ab Apostolo dicta est *columna, & firmamentum veritatis*, 1. ad Timoth. 3. quam qui non audit, debet, ut Ethnicus, & Infidelis exterminari. Quæcumque ab Ecclesia sic congregata oracula proferuntur, à promissione Divina plenissimam obtinent autoritatem.

12. Addi alia ratio potest, quæ plurimum valet, ut Christiani Conciliis œcumenicis obsequantur libentius. Cum enim in augustis illis cœtibus cujusvis Nationis, & Provinciæ Antistites interfint, fidemque omnium ubique Christianorum, variosque illorum mores, & usus liberrimè præmant, faciliùs assentiuntur Fideles Decretis post tam accuratam rerum cognitionem prolatis, & sibi à propriis Pastoribus denunciatis, assignatis item, si quandò expediat, rationibus, & autoritatibus, quibus ducti fuerint Judices. Certior etiam inde fit populus non adulterata fuisse Decreta, ut in Conciliis minus frequentibus aliquandò contigit.

13. Licet autem aliquandò mali etiam Pontifices in hujusmodi Confessibus prophetizent, sit, nescio quomodo, ut sanctiora habeantur, quæ à sanctioribus statuta sunt, quales scimus, multos fuisse ex iis, qui primis præsertim in Conciliis œcumenicis sederunt, unde maxima illis accessit veneratio.

14. Utinam Ethnici, & Hæretici hac in parte rationem, nullâ perturbatione, nulloque proprii sensus, aut affectus præjudicio præventi, consulerent? Mirum quanta in eo tractandarum rerum Ecclesiasticarum modo illis elucescerent argumenta veritatis, & sanctitatis, quæ Religioni nostræ insunt. Quis enim non perspiciat, cœtum numero, sapientiâ, scientiâ, sanctimoniâ, & aliis dotibus, quibus præditi sunt viri,

viri, ex quibus constat, illustrissimum augustissimumque, non nisi vera, & iusta decreturum. Hujus rationis pondere quasi oppressi duo Episcopi Provinciæ Avenionensis, qui hæretici ad Concilium Tridentinum accesserant, Catholicæ fidei iugo mentem submiserunt, ut refertur in vita Gallicè conscripta Illustrissimi Bartholomæi de Martyribus Archiepiscopi Bracharensis lib. 3. cap. 1.

15. Nemo igitur jure meritò accuset Gallos, quod antiquam disciplinam venerentur, eamque retineant, ubicunque facta in personis, aut negotiis mutatio novas leges non requirit.

C A P U T II.

Necessarium esse aliquando per novas leges antiquis derogare.

1. **F**atebitur quisquis ratione utetur accomodandas esse leges moribus eorum, quibus præstituuntur, atque variandas secundum personarum, locorum, & temporum conditionem, non ita quidem, ut regulæ ad arbitrium hominum, fortè perditorum, insectantur, sed ut, pensatis illorum dotibus, affectibus, usibus, tales eis præscribantur leges, quæ illorum saluti, vitæque rectè instituendæ aptiores videantur. Cum autem hominum mores, sicut & aliæ res omnes, mutationi sint obnoxii, necesse est, ut si antiquis moribus novi adferentur, per regulas antiquis contrarias ad bonum publicum deducantur. Non iisdem ægritudinibus animi semper laborant: sed quemadmodum in corpore nunc ille, nunc contrarius morbus grassatur; unde contraria, pro vario morborum genere, medicamenta sunt adhibenda; ita mentes successivè contrariis erroribus, & vitiis subjacent, quibus modò istis, modò illis legibus occurrendum est.

2. Habet quidem plurima incommoda legum mutatio, si cum levitate, aut imprudentia conjuncta sit, non per necessitatem quasi extorta. Quamobrem, ut docet S. Thomas

H

mas

mas 1. 2. quæst. 97. art. 2. non statim ut sese melius aliquid offert, quam quod à lege intendebatur, immutanda est, sed opus est, ut hanc mutationem aut maxima necessitas postulet, aut evidentissima utilitas. Verùm quæ ratio est, ut quod ad bonum publicum institutum est, si perniciosum evadat, etiam contra bonum publicum retineatur?

3. Hincmarus Archiepiscopus Remensis antiquæ disciplinæ acerrimus propugnator, & in defendendis Gallicanis libertatibus à plerisque scriptoribus in exemplum adductus, etsi ABSQVE NECESSITATE MUTARI NON DEBERE QUÆ SEMEL IN CONCILIIIS STATUTA, VEL IUDICATA SVNT, opusculo sic inscripto, contendat, diffiteri tamen non potest, quin occurrente necessitate, mutatione opus sit, quod quamplurimorum summorum Pontificum testimoniis ibidem confirmat. Inter alia refert ex epistola 95. Leonis Primi, quæ est ad Rusticum, verba sequentia: *Sicut quedam sunt, quæ nulla possunt ratione convelli, ita multa sunt, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari.*

4. Egregiè admodum explicat summi Pontificis in temperandis Canonibus autoritatem Gelasius I. in ea epistola, quæ est ad Episcopos per Lucaniam, & Brutios, & Siciliam constitutos cap. 1. *Necessariâ rerum dispensatione constringimur, & Apostolica Sedis moderamine convenimur, sic Canonum paternorum Decreta librare, & retrò Præsulum, Decessorumq; nostrorum præcepta metiri, ut quæ præsentium necessitas temporum restaurandis Ecclesiis relaxanda deposcit, ADHIBITA CONSIDERATIONE DILIGENTI, QUANTVM POTEST FIERI, TEMPEREMVS; quod nec in totum formam veterem videamur excedere regularum, & reparandis militia Clericalis officii consulamus.* Et cap. 2. *Præcis igitur pro sui reverentia manentibus Constitutis, quæ, ubi nulla vel rerum, vel temporum perurget angustia, regulariter convenit custodiri, eatenus Ecclesiis, quæ vel cunctis sunt privata ministris, vel sufficientibus usque ad eò dispolita servitiis, ut plebibus ad se pertinentibus Divina munera supplere non valeant, tam instituendi quam promovendi Clericalis obsequii sic spatia dispensanda concedimus, ut si quis, &c.*

5. Quocircacùm omnia, quæ in condendis antiquis Legibus intercesserunt ad substituendas novas consentiunt, scilicet autoritas Conditoris, utilitas subditi, facultas parendi, aliæque conditiones, cur robore carebit, quod de novo præcipie-

cipietur? Quicumque igitur Decreta omnia, quæ nova sunt, solius novitatis obtentu repudiaret, non solum iniquus esset, sed & desipere videretur. Sanè qui Ecclesiam non eandem hodie credit esse, quæ Apostolorum temporibus extitit, aut eadem autoritate præditam negat, vel eodem spiritu gubernatam, cum Luthero, & Calvino inter hæreticos censendus est. Nunquid enim potestas à Christo Ecclesiæ collata certis temporum spatiis definita est? Nunquid se cum Ecclesia usque ad consummationem sæculi futurum non pollicitus est? Nunquid hominum mores, quibus ut diximus, accomodandæ sunt leges variis mutationibus non subjacent? Nunquid quod hominibus certo modo affectis prodest, illis non obest contrario modo dispositis? Itaque qui manus Ecclesiæ ligare contenderet, ne medicamentis contrariis contrarios filiorum suorum morbos, novis legibus novos abusus, curaret, is tanquam Reipublicæ Christianæ hostis habendus esset.

6. Nec inconstantiæ accusanda est Ecclesia, cum propter evidentem necessitatem, aut maximam utilitatem abrogatis prioribus Canonibus novos condit; hæc enim mutatio non in Ecclesia fit, sed in hominibus Ecclesiæ subditis. Nam & Deus ipse, à quo Ecclesia omni tempore regitur, licet immutabilis sit, leges mutavit, novumque Testamentum veteri substituit. Idem semper est finis, sed media non semper eadem, quia homines non in eodem semper statu permanent.

7. Hanc, exigente necessitate, posse mutationem fieri sanus nemo diffitebitur: sed cujus est de illa necessitate discernere, ac, utrum innovandum sit aliquid, dijudicare. Hic est unicus, aut præcipuus controversiarum de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, prout communiter describuntur, cardo diligenter inspicendus.

CAPUT III.

An possint novæ leges Ecclesiæ antequam acceptentur, examinari.

1. **Q**UOD Sanctissimus Pontifex Leo I. loco in præcedenti capite citato, docet, *quadam esse, quæ nulla ratione possint convelli*, ad fidem, & mores pertinet, ut scilicet quæ à summa veritate, & omnis veritatis fonte Deo Ecclesiæ revelata sunt circa Christianæ Religionis mysteria, vel mores secundum Divinam legem, & rectam rationem instituendos, stent semper immota nullique mutationi obnoxia; Quod autem subjicit: *Multa esse, quæ aut pro consideratione atatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari*, de disciplina est accipiendum. Cum enim disciplinæ Legibus is propositus sit scopus, ut fideles facilius, & efficacius in fide orthodoxa, & in probis moribus permaneant, & semper charismata meliora æmulentur; nec eadem ratione debeant, aut possint omnes omni tempore, aut in omni loco in illis officiis contineri; necesse est, ut Ecclesia, quemadmodum in superiori capite diximus, suas leges interdum mutet, mutatis personarum, & negotiorum circumstantiis, maximèque semper attendat, quid, quo tempore, quibusque personis utilius futurum sit.

2. Itaque cum cuipiam Regno, aut Provinciæ proponitur Lex, Superioris est, & circumspicere diligenter conditiones omnes, à quibus pendet ejus utilitas; nec ægrè ferre, si subditi propter aliqua incognita Legislatori, cujus notitia non potest ad singula quæque pertingere, damni plus allaturam legem, quam utilitatis, viderint, reverenter significent, ac remedium petant.

3. Canones Ecclesiæ, qui ad fidem, & mores spectant, infallibili Dei revelantis autoritate nituntur, ideòque obedientia eis quasi cæca debetur, quanquam nemo clarius videt quàm qui Deo assentiendum judicat, etsi rerum causas, rationesque minimè penetret: Leges autem, quæ in disciplina versantur; hominum, quod supra diximus, conditionibus

bus ut fructum optatum referant, aptandæ sunt, nec nisi rationabile obsequium desiderant.

4. Solemne est Ecclesiæ, ut in gubernandis fidelibus, Divinum regimen imitetur, nec solum attingat à fine usque ad finem fortiter, sed etiam disponat omnia suaviter. Itaque honoris Principibus debiti meminit, illorum jura servat illæsa, ordinem, & dignitatem Episcoporum veneratur, populorum studia, & usus attendit, omniaque ita ponderat ut confensum, & obedientiam potius obtineat, quam extorqueat, suadeat, quam præcipiat; amore alliciat, quam timore impellat: nec infirmitati solum parcat, sed interdum etiam malitiæ cedit in iis, quæ cum Religionis periculo non sunt conjuncta.

5. Verum lumen illud sancti Spiritus, quod summo Pontifici adest, cum explicanda sunt fidei mysteria, & tradendamorum præcepta non perpetuò illi hypocritarum fraudes, aulicorum adulationes, improborum mendacia detegit, non adversus ambitiosorum importunitatem, Magnatum preces, suspecta Officialium consilia, immotos servat. Quid si, quod tamen sine gravi fundamento suspicari nefas est, summus Pontifex aliquo ulciscendæ injuriæ, congregandarum divitiarum, augendæ familiæ, aliove pravo affectu impelleretur ad præcipiendum aliquid suæ potestatis limites transcendens, aut justitiæ repugnans? Nec enim altitudo, & sanctitas solii sanctum facit, & à peccato securum. Num, si quid hujusmodi contingeret ab exequendo mandato non liceret abstinere? Quod autem in mandatis singularibus, etiam in communibus legibus liceret, quamvis longè difficilius legibus desit justitia, quam præceptis particularibus.

6. Possunt igitur, dissimulantibus etiam summis Pontificibus, expendi novæ leges, antequam recipiantur, ut si quæ prodierint, quibus non sit necesse, vel etiam expediens parere, suspendatur executio, ac suspensionis causæ significantur, dummodo id cum bona fide, reverentia debita, & intentione sincera fiat.

7. Etenim generatim, ut lex aliqua ad sui observantiam adstringat, duo requiruntur ex parte legislatoris, scilicet intentio, & autoritas. Duo etiam ex parte subditorum, no-

titia, & facultas. Itaque si legis Conditor, aut omni careat autoritate, aut ejus potestas ad materiam legis non se extendat, vel ejus intentio certum tempus, certas personas, loca, vel negotia eximat ab onere; si subditi legem rescire, aut illam exequi non possint, parendi necessitate non tenebuntur. Quo circa examen aliquod requiritur.

8. Primò igitur videndum est an à legitimo superiore orta sit lex, nec venerandò, quod interdum præfert, nomini statim est concedendum. Quot enim in Gratiani Decreto v. g. deprehensi sunt Canones Conciliis, summis Pontificibus, aut aliis Autoribus adscripti, à quibus constat non fuisse conditos? Sunt etiam nonnulli, qui ab eorum mente, quorum nominibus insigniuntur, longissimè absunt, ut videre est in libris ad ejus emendationem scriptis. Canones augusto Apostolorum nomine celebres, non solum sanctissimorum illorum Ecclesiæ parentum factus non sunt, sed etiam nonnulla tradunt Ecclesiæ doctrinæ, ac usui adversa, ut in primo libro notavimus. Nunquid ergo sine ulla discussione fuerant excipiendi, aut agnitâ suppositione sine discrimine in usum inducendi?

9. Secundò dum legis Autor certus est, & constans legislatoris autoritas, potest ejus dubia esse intentio, vel etiam liquere quod lex omnia loca, omnes personas, omnia tempora non comprehendat: sic v. g. præceptum de consecrando pane azymo ad solam Ecclesiam Latinam, non autem ad Græcam pertinet. Sic præceptum Apostolicum de abstinendo à suffocato, & sanguine, ad tempus dumtaxat erat positum, & ut censet Baronius, pro quorundam tantum locorum Christianis, ad quos epistolam direxerant Apostoli.

10. Tertiò in Ecclesiastica Hierarchia, sicut in Cælesti illuminantur & perficiuntur à superioribus mediis, & à mediis infimi. Quamobrem Decreta Ecclesiastica primùm quidem Episcopis, ab istis deindè inferioribus Sacerdotibus, & à Sacerdotibus plebi sunt intimanda; adeò ut si alia via perferantur, in suspensionem meritò veniant, nec satis sit, ut fidelibus quoquo modo innotescant, nisi consueto more promulgentur, si nempe potuerit solitus ordo commodè servari.

11. Quartò cum Ecclesiæ, sicut & Christi ejus sponsi, jugum suave sit, & onus leve, Christusque ipse illos reprehenderit, qui hominum humeris onera importabilia imponunt, quando lex impossibilis est, aut incommodum aliquod maximum secum trahit, præsertim à superiore ignoratum, non videtur fieri ei injuria, si non statim caput jugo supponatur. Usus antiquis moribus, præsertim non perversis, contrarii vix inducuntur sine scandalo, cujus causa vitandi summi Pontifices præcepta sua, aliunde justa, suspendi velle censentur; *Consultius duximus, inquit Cælestinus 3. cap. quod dilectio de consanguinit. & affinit. Observata consuetudini deferre, quam aliud in dissensionem, & scandalum populi statuere, ADHIBITA QUADAM NOVITATE.*

12. Eandem summis Pontificibus mentem tribuere convenit, quotiescumque injustum aliquid in lege, aut præcepto continetur. Alexander III. cap. *si quando de rescript. cam his verbis prodit; Patienter sustinebimus si non feceris quod nobis fuerit prava insinuatione suggestum.* Eam etiam indicat cap. *cum teneamus de præbend.*

C A P U T I V.

Utrum leges non acceptatæ obligent.

1. **D**E legibus injustis controversia non instituitur, cum ex communi omnium Doctorum sententia non obligent, nec propriè leges sint; qua in re tamen distinguenda est injustitia, quæ sola Legislatoris inest intentioni, ab ea, quæ inhæret legi ipsi. Nihil enim vetat, quin statutum aliquod Reipublicæ sit necessarium, nedum utile, quamvis à prava legitimi superioris intentione proficiscatur, sed in eo, cum ferè nunquam eveniat, non est immorandum. Vitandè etiam scandali, & majoris mali causa, parendum est interdum legibus injustis, dum legi æternæ, aut naturali contrarii nihil præcipiant.

2. De justis est difficultas, & fortè non tam juris quam facti. Qui enim leges ante acceptationem vim non habere

con-

64 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
contendunt, istis præcipuè ad id credendum rationibus inducuntur. Primò quod leges cum ea intentione dantur à Principe, ut eas velit non obligare, nisi accedente subditorum consensu; quod si de facto verum sit, idest si superior consensum subditorum tanquam conditionem requirat, sine qua legem robore carere velit, nemini dubium est, quin isti liberi sint ab ejus observandæ debito. Utrum autem ea sit superioris intentio, nec ne prudentis est determinare, aut potius superioris ipsius expressius significare, ne infirmis laqueus prætendatur.

3. Secundo cum superiores à populi consensu, & voluntate suam obtinuerunt autoritatem, non censetur populus eam potestatem in superiores contulisse, ut inconsulto sibi possent leges præfigere, & se invitum ad earum executionem adstringere. Quæ ratio in Prælati Ecclesiasticis à Domino nostro Jesu Christo institutis locum habere nequit, sed neque etiam fortassis in Principibus sæcularibus, qui licet ab hominibus primùm electi fuissent, à Deo tamen acceperunt facultatem ea præcipiendi, quæ ad bonum publicum essent necessaria, & reservata præstandi à populo consensus necessitas, non de injusta voluntate illius sed de justa causa, & recta ratione esset interpretanda.

4. Tertiam alii rationem afferunt, nempe legem eam præsumendam fore inutilem, aut perniciosam, quæ à tota Republica refutaretur, sed in eo casu non tam acceptationis, quam justitiæ, aut intentionis Legislatoris defectu, legis obligatio cessaret.

5. Ergo injustæ leges non obligant, quidquid intendat illarum Conditor; nec justæ, si aut tacite, aut expresse annuat, ut non prius subditos ligent, quam fuerint ab eis receptæ. Posset autem facilius præsumi consensus ille tacitus superiorum à subditis scientibus eas non esse ab illis admittas, ad quorum curam, & officium pertinet illarum promulgatio, nam difficile foret, ut infimi contra mediorum sententiam, & voluntatem, supremorum obsequerentur mandatis, quorum aliunde justitiam non ita perspectam haberent.

6. Nec semper argumentum omninò certum est contrariæ superiorum voluntatis, si legem recipiendam, & exequentiam

dam urgeant ; Hæc enim instantia desiderium potius superioris arguit , quàm præceptum contineat. Quis enim æstimet de supremo Ecclesiæ Pastore , velle illum genus quoddam schismatis inter inferiores Pastores , & animas illis specialiter commissas inducere ? Peccant qui sine causa legem rejiciunt ; sed qui rejectam non observant , eo quod sine gravi dissentione , aut alio incommodo non possint , immunes videntur à culpa quando superior silentio suo testatur se optare quidem , ut mandatis suis obtemperetur ; nolle tamen infirmorum , aut illaqueare conscientias , aut pacem & quietem , fortunas , vel alia bona , sine majoris boni spe , in discrimen adducere. Tutius tamen semper est superioris intentionem diligentius sciscitari.

7. Quod autem , si & lex justa sit , & superior eam quamvis non receptam , vim habere intendat , subditi ad eam acceptandam teneantur , & , si violent non acceptatam , peccati rei sunt , plures adeò certum habent , ut de fide esse affirmant.

8. Præstat sæpissimè in similibus casibus prudentiæ regulas consulere , quàm propriæ potestatis gradus metiri ; nec solum videre quidquid possit , sed etiam quid liceat , quid deceat , quid expediat , atque ita se unumquemque habere , ac si omninò id non posset , quod sibi non liceat , Divinumque honorem , bonum publicum , animarumque salutem legem supremam existimare , quod est optimum S. Bernardi ad Eugenium III. monitum de Confid. lib. 3. c. 4. *puta tibi non licere (etsi alias fortasse liceat) quidquid malè fuerit coloratum , spiritualis homo ille , qui omnia dijudicat , ut ipse à nemine dijudicetur , omne opus suum trinà quadam consideratione præveniet : primum quidem an liceat , deinde an deceat , postremo an expediat. Nam etsi constet in Christiana utique philosophia non decere , nisi quod licet , non expedire nisi quod decet , & licet : non continuo tamen omne quod licet , decere , aut expedire consequens erit. Non est tamen inutile uniuscujusque potestatis limites nosse , ut eas , & superiores non excedant , & subditi venerentur , & hoc pacto in pacem omnes faciliùs consentiant , & concordent.*

9. Suares non solum ejus est sententiæ , ut credat , legum Ecclesiasticarum vim ab acceptatione non pendere , verùm id etiam secundùm fidem negari non posse affirmat lib. 4. de legibus

66 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
gibus cap. 10. sed, ne ad Doctorum extra Galliam opinionem
Gallos vocemus, Michael Mauclerus Doctor Parisiensis ean-
dem amplectitur sententiam, & similibus verbis exponit de
Ecclesiastica Monarchia par. 2. lib. 4. cap. 3. obligationem inferre
potest in conscientia, inquit Doctor ille loquens de summo Pon-
tifice, servandi leges Canonicas à se conditas, & sufficienti promulgatione
Orbi Christiano communicatas, ut Alphonsus à Castro, Turcremata, aliisq;
de meliori nota Doctores crediderunt: Quod adeò verum esse credo, ut secun-
dam fidem negari non posse putem; Et ne quis putaret verba illa suffi-
cienti promulgatione, acceptationem supponere, subjungit; Neque
propterea lex minus legis nomine, & honore dignabitur, si iusta, & suffi-
cienter promulgata non recipiatur à populo, nec minus peccabit contra Dei iussa,
si illam sine causa repudiet.

10. Sed quid opus est singularium Doctorum mentem re-
ferre. Tota Schola Theologiæ Parisiensis in Decreto diutissi-
mè ponderato super doctrina Lutheriana sic censuit anno
1521. de constitutionibus Ecclesiæ. Propositio. Neque Papa, neque Epif-
copus, neque ullus hominum habet jus unius syllaba super Christianum hominem
nisi id fiat ejusdem consensu, & quidquid aliter fit, tyrannico spiritu fit. Cen-
sura. Hæc propositio est à debita subditorum erga Prælatos, & Superiores sub-
jectione, & obedientia retractiva, legum positivarum seditiosè destructiva, ac
IN FIDE, ET MORIBVS ERRONEA, ET EST ERROR DAMNA-
TVS VALDENSIVM, cum errore Arianorum conveniens: in hist. uni-
vers. Paris. tom. ult. ad illum annum.

11. Idipsum senserant antiquiores; huius, inquit Ivo Car-
notensis epif. 8. de Sede Apostolica verba faciens, iudicis,
& constitutionibus obviare, planè EST HÆRETICÆ PRAVITATIS
NOTAM INCURRERE. S. Thomas Archiepiscopus Cantuarien-
sis pro Ecclesiæ libertatibus Martyr epif. 122. edit. Patris
Lupi ad Gilbertum Londoniensem Episcopum scribit: SO-
LVS INFIDELIS, AVT SCHISMATICVS APOSTOLICIS OB-
TRECTAT OBEDIRE MANDATIS.

CAPUT V.

Confirmatur vim Legum ab acceptatione non pendere.

1. **C**UM Deus Optimus Maximus superiori auctoritatem confert ad gubernandum, & præcipiendum, ex consequenti obligationem imponit subditis ad sequendum, & obediendum; sunt enim, ut loquuntur Dialectici, duo correlativa, quorum unum non potest esse sine altero, & frustra esset potestas regendi ex una parte, nisi ex altera responderet necessitas obediendi.

2. Id luculenter declaravit Christus ipse, cum Lucæ cap. 10. Apostolis dixit: *Qui vos audit me audit*; & ne quis levio- rem estimaret culpam, quæ contra præcepta ab hominibus facta perpetraretur, quàm si Christus proprio aliquid ore præcepisset, addidit; *Et qui vos spernit, me spernit*, quibus in verbis obedientia, & contemptus non ad personas, sed ad doctrinam referuntur, nec discrimen ponitur inter materiam fidei, & morum, vel disciplinæ; atque ita nihil excipitur, ubi distinguitur nihil. Non est etiam illud Christi oraculum, de contemptu, quem in scholis formalem vocant, interpretandum, sed de simplici inobedientia, quemadmodum ex verbis sancti Matthæi cap. 10. vers. 14. colligitur. *Quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros exeuntes foras, &c.* Quis igitur negat Apostolos, eorumque successores posse fideles, etiam renuentes, obligare ad recipiendas leges, & ad illas servandas, nisi forte affirmare ausit, aut Christum ipsum id non potuisse, quæ execrabilis esset blasphemia, aut suam potestatem cum Ecclesiæ Prælati non communicasse, quod Evangelii verbis repugnat.

3. Quibus potuisset melius verbis Christus significare potestatem illam, quam S. Petro, & in illo cæteris Ecclesiæ Pastoribus, contulit, hominum acceptatione non indigere, quàm istis; *Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis; Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cælis.* Verbum enim ligandi repugnantia superandæ vim significat.

I 2

4. Si

4. Si leges superiorum Ecclesiasticorum non obligarent recusatæ, etiam sine causa; major esset subditorum potestas vim illis aut conferentium, aut detrahentium per acceptationem, vel recusationem, quàm superiorum, quibus expectandus esset subditorum consensus; Etenim cum obligatio necessitatem inducat, & sit quasi quoddam vinculum; si lex cum à Legislatore profertur non ligat, nec ad obediendum adstringit; utrumque autem præstat post consensum, & acceptationem: sequitur legem non à Conditore vim obligandi trahere, sed à subditis ipsis, quæ ratione potiores partes in proprio regimine obtinent.

5. Nec potest argumenti hujus robur infringi, reponendo consensum subditorum esse tanquam conditionem; non autem causam obligationis, quam lex infert, dum est acceptata, quemadmodum in contractibus minorum non Curatoris assensus, sed minoris voluntas validum efficit pactum, quamvis desideretur etiam assensus ille Curatoris. Hæc enim comparatio magis confirmat argumentum, quàm elidat. Nam primò contractus minoris naturaliter obligat, etiam si non intercesserit Curator. 2. Hinc fit, ut etiam in foro externo, quæ ex vi hujus contractus soluta sunt, repeti nequeant, nisi speciali lege id cautum sit. 3. Secundùm Gallorum Jurisprudentiam rati sunt hujusmodi contractus, & validi reputantur, donec Principis beneficio minori se læsum asserenti succurratur, ut possit à conventionem resilire. Quæ omnia non conveniunt legi secundùm eorum mentem, qui acceptationem omninò necessariam arbitrantur; atque adeò ex illorum mente, ut lex obliget, plus efficit subditus acceptans, quàm superior ordinans.

6. Nemini unquam committitur Jurisdictio, sine facultate cogendi. Ridicula enim esset potestas homini à Principe collata in hunc modum: *Ego te constituo illius Provinciae, aut Civitatis Gubernatorem, vices meas tibi committo, autoritatis mea participem te facio, gratum, ratumq; habiturus, quidquid à te præstitum fuerit, tanquam à me ipso effectum, quisquis mandata tua contempserit, tanquam mea despexerit, reus habebitur, &c. cum hoc tamen pacto ut Cives ad nihil eorum, quæ jussuris obligentur, nisi liberit, illudq; faciendum receperint. Nonne ipsum à natura inditum lumen rationis perspicit mancam, & inutil-*
lem

lem fore Gubernatoris auctoritatem, si ad sua, & Principis præcepta adimplenda nequiret adigere subditos, etiam re-nuentes.

7. Quis enim in animum possit inducere, gladium Principibus, & Magistratibus eo tantum sine à Deo porrectum, ut eo tunc solum uterentur, cum homines, quibus præpositi sunt, in eas leges peccarent, quæ fuissent ab ipsis acceptatæ, non autem ut ad eas acceptandas, dum essent justæ, sine justa causa recusantes compellerent? Num autem Christus Vicarios suos Ecclesiæ Pastores reliquit inermes? Illorum quidem arma carnalia non sunt, sed armis tamen non carent. Potestas ligandi, & censuris innodandi, non versatur in solis ulciscendis contra præcepta Divina patris criminibus, sed etiam in punienda fidelium contumacia, qui Ecclesiam non audiunt, Divinæ legis observantiam suis ordinationibus adjuvantem.

8. Non patitur forma legum Ecclesiasticarum, nec sanctorum Patrum, aliorumque Doctorum, de illarum vi loquentium, verba, ut intelligamus, illas eò usque robore carere, dum fuerint à subditis acceptatæ. Nam v. g. quæ illis censuræ apponuntur, indicant etiam reluctantes ad illarum executionem teneri. Quia in re, cum non fiat mentio acceptationis, neque distinctio inter privatos, & communitates, imò interdum expresse ad communitates pœnæ dirigantur, non debet obligatio ad privatos tantum, aut etiam ad communitates ipsas post acceptationem factam, referri. Et si quando Legislatores acceptationis meminit, exceptio in illo casu firmat regulam pro cæteris.

9. Innumeros fere Canonici Juris interpretes, & Doctores possemus huc congerere, qui licet varia inter se sentire videantur, quia circa eandem hypothese[m] non versantur, ut vidimus in exemplis supra expensis: in hoc tamen omnes conveniunt, ut doceant legem justam, secundum Principis intentionem subditos obligare, nisi justam habeant non parandi causam; sed ab iis referendis superfedemus, quia hujusmodi auctoritati non satis tribuunt Galli. Videri possunt apud Prosperum Fagnanum in cap. Treugas. de Treuga & Pace, ubi hanc quæstionem fusè prosequitur, præsertim à num. 48.

70 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
& in hunc modum concludit. *Intrepidè concludendum est legem Ecclesiasticam post publicationem ligare à sui principio ante ullam populi acceptationem.*

10. Absit, ut libertates Ecclesiæ Gallicanæ instabili, atque odioso illo fundamento nitantur, quod plerique suspicantur, qui libertates illas nihil aliud esse putant, quàm facultatem, seu licentiam faciendi quod libuerit, refutandi quod non arriserit. Justam causam aut habent, aut habere se putant; cùm quid aut amplectuntur, aut respuunt, quicumque injustos se apertè non profitentur.

C A P U T V I.

An leges Ecclesiasticæ minori quàm Politicæ autoritate polleant.

1. **I**llustrissimus Dominus de Marca in universum leges omnes tam Politicas, quàm Ecclesiasticas, donec acceptatæ fuerint, vim non habere multis probare argumentis nititur lib. 2. de Concord. Sacerd. & Imper. cap. 16. eamque acceptationem docet Ecclesiasticis legibus magis esse necessariam. Necessitatem illam quoad leges universas adstruit. Primum ex eo quod debeant esse Reipublicæ utiles; utilitas autem illa à populi acceptatione cognoscatur; Ideòque nolint Principes, ut illæ robur suum obtineant, donec à populo fuerint receptæ; Quæ quidem ratio si de facto vera sit, ab eo quod hinc sequitur non dissentimus. Solis enim legibus utilibus ad bonum publicum, non autem otiosis, aut perniciosis vim obligandi concedimus, tacitumque Principis consensum sufficere fatemur, ut illarum obligatio suspendatur. Cæterum Principem justas leges in subditorum optione relinquere, nisi ex certis indiciis colligatur, haud facile credimus, nec ipse Dominus de Marca credidisse postmodum testatus est his secundæ præfationis verbis: *Ad eum verò consensum adhibendum subditos ex officio teneri juxta præscriptum Juris Divini, nisi leges eorum commodis apertè officiant. Ab hac regula nunquam discedo, quando de legibus Ecclesiasticis agitur, Optandum esset, ut declarasset luculentius quid*

quid sub illis vocibus eorum commodis intelligeret, ut qui libertates Gallicanas averfantur, ab ea opinione dimoverentur, Gallos ex temporalibus tantum rationibus, non autem ex bono spiritali aut Ecclesiastica disciplina de legibus Ecclesiæ admittendis, vel rejiciendis decernere.

2. Secundò sic iterum argumentatur Dominus de Marca; *Sanè si contrario usu, & tacito consensu omnium, leges per desuetudinem abrogantur, & non solum suffragio Legislatoris, ut dicebat Julianus; Ita etiam est non suffragium, consensus saltem tacitus populi, qui rebus ipsis, & factis constat, necessarius erit, ut leges receptæ dici possint.* Probat quidem hoc argumentum consensum populi necessarium esse, ut lex recepta dicatur; Nihil enim aliud est receptio, quam consensus populi, sed supponit illam receptionem requiri, ut lex adstringat, quod esset demonstrandum. Præterea inobservantia vel desuetudine legi vigor non adimitur sine Principis consensu, qui licet non semper necessario exprimendus sit, ut censeatur abolita qualibet lex, dandus tamen fuit saltem semel pro semper; Cùm scilicet legibus statutum est, aut requiri acceptationem ut inciperent valere leges, aut sufficere desuetudinem per tempus à jure determinatum, ut vigere desinerent.

3. Quocirca plerique Autores discrimen inter leges Ecclesiasticas, & Civiles reponunt, opinioni Domini de Marca è regione oppositum. Volunt enim leges Civiles iis, quos diximus, modis à populi voluntate pendere, non autem Ecclesiasticas, eò quod Principes à Populo, Ecclesiæ Pastores à Christo potestatem acceperint. Duplicem adduxit Illustrissimus ille Præsul suæ opinionis rationem.

4. *Prima est, inquit dicto cap. 16. num. 6. quia potestas Ecclesiastica conceptis verbis data est in adificationem, non autem in destructionem, ut testatur Apostolus. Unde sequitur NIHIL OBTRUDENDVM ESSE FIDELIBVS, QVOD EOS OFFENDERE ALIQVO FACTO POSSIT; Atque adèò LEGEM ECCLESIASTICAM MINVS COMMODAM PRO NON SCRIPTA ESSE HABENDAM, quia, ut inquit Chrysostomus, hac est Christianismi regula, & illius exacta definitio, hic est vertex supra omnia eminens, publica utilitati consulere.* Mirum certè quod tantum hominem talis argumenti non puduerit; *Potestas, inquit, Ecclesiastica data est in adificationem, non autem in destructionem.*

nera.

nem. Ergone potestas laica data est in destructionem, non autem in ædificationem? NIHIL OBTRVDENDVM EST, inquit, FIDELIBVS, QVOD EOS OFFENDERE ALIQVO FACTO POSSIT. Ergone à faciendis legibus erit abstinendum? Lex iusto non est posita, sed iniustis, quorum semper major extitit numerus. Leges remedia sunt, quæ tùm curandis morbis, tum præcauendis adhibentur. Unde si expectandus sit hominum, ab adolescentia ad malum pronorum assensus, ut à vetitis in quæ nituntur, legum timore coerceantur, nulla erit pietas, nulla religio. Quotus enim quisque est qui sponte sua, vel etiam Spiritus sancti gratiâ ita tendat ad bonum, ut à corruptæ naturæ pondere non trahatur etiam ad malum, & in lubrico positus non egeat interdum legum autoritate retineri? Quæ Lex sancta, & iusta non offendet aliquo pacto vitiiis jam deditos, aut ad illa propensos? Quæ lex non videbitur minus commoda? An regulæ, quæ publica utilitati consulunt, maximam hominum partem non offendunt? An non illæ ipsæ sunt, quæ minus commodæ videntur? Porro si offensio illa, vel commoditas, bonorum iudicio metienda est, non offenduntur illi legibus iustis, nec eas minus commodas existimabunt; Iustas autem dumtaxat valere diximus, etiamsi receptæ non fuerint.

5. Non minus odiosa est secunda ratio, quam his verbis exprimit idem Dominus de Marca; *secunda verò ratio hæc est, quia Christus ipse discrimen utriusque potestatis in præceptis dandis autoritate sua constituit. Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos Benefici vocantur, vos autem non sic; inquit ille apud Matthæum, & Lucam.* Atqui verba illa non vim ipsam legum, sed procurandæ executionis rationem continent. Nec enim Deus fidelium conscientias arctius adstringit ad obsequendum legibus Principum sæcularium, quàm Ecclesiæ; in eoque solo posita est differentia, ut ex communi Sanctorum Patrum, & celebriorum Interpretum explicatione probatur, quod superiores Ecclesiasticos oporteat præcipere, & obedientiam obtinere suauitate potius, & charitate, quam seueritate, ac timore. Id luculenter docent verba ipsa Origenis à Domino de Marca relata, in quibus, non potestas superiorum Ecclesiasticorum cum potestate Principum sæcularium, sed unius usus cum

cum alterius exercitio comparatur. Principes Gentium non contenti tantum regere subjectos suos, violenter eis dominari nituntur; inter vos autem qui estis mei non erunt hæc. Mox de Prælatiſ spiritualibus ſubjungit. Principatus eorum in dilectione debet eſſe poſitus, non in timore carnali; Quæ duo ultima verba notanda ſunt, ne quis putet Eccleſiam nullo poſſe poenarum timore niſilos cohibere; Quid vultis, inquiebat S. Paulus, in virga veniam ad vos, ſan in charitate, & ſpiritu manſuetudinis. 1. Corinth. 4. verſ. 21.

6. Multa extant in Sacris Scripturis, etiam novi teſtamenti teſtimonia, quæ Eccleſiæ facultatem illam fontes pleſtendi aſſerunt. Satis eſt ut meminerimus Chriſtum, ut diximus, Apoſtolos ſuos, eorumque ſucceſſores, excommunicationis, cæterarumque cenſurarum gladio armaſſe, quo contumaces a malo deterrerent. Quomobrem Origenes non timorem omnem ab Eccleſiaſtico regimine remouet, ſed timorem carnalem.

7. Sanctus Thomas, & alii plures interpretes in eundem ſenſum verba Chriſti explicant, ut ſcilicet non de poteſtate, ſed de poteſtatis uſu, non de jure, ſed de facto intelligantur. Principes Gentium dominantur eorum. Matth. 20. id eſt, interpretatur S. Thomas, in ſeruitutem redigunt ſubditos. Ezechiel. 22. Principes ejus in medio illius, quaſi Lupi rapaces; Item aliqui habent eminentiam non in dignitate, ſed in poteſtate, ut aliqui nobiles; Et conſtat eſt, quod qui poteſtatem habent, non utuntur ad beneſcium, ſed poteſtatem exercent in eos, ſcilicet ad opprimendum, non ad juſtitiam; ſed Dominus illam conſuetudinem non vult in Eccleſia ſua ſervari.

8. Alii interpretes ſuper hæc verba Luc. 22. Reges gentium dominantur eorum plurimas congerunt autoritates, ut probent Principibus etiam ſæcularibus congruere benignitatem. Olim epithetum Regis erat, bonus. Homerus nihil aliud in Rege deſiderabat, niſi ut eſſet fortis in hoſtes, & bonus in Cives. Imò Præſulum epithetum erat optimus. Unde Paulus Felicem Præſidem cognominat optimum. Act. 23.

9. Non igitur docet Chriſtus quales debeant eſſe, ſed quales ſint plerique Principes. Cæterum & Eccleſiaſticis, & ſæcularibus Prælatiſ competit, ut ſubjectos poſſint legibus obligare, & ad illarum executionem contumaces adigere, niſi illi poenæ ſpiritualibus, & Canonicis, niſi temporalibus, & cor-

poralibus. Sed pro dolor, carnales homines, quia temporalia bona tantum diligunt, non nisi temporales poenas metuunt; nec spirituales, licet tantò magis metuendas, quantò animus corpori præstat, formidant. Unde fit ut Ecclesia præcepta parvi pendantur, nisi Magistratus sæculares brachium suum, id est auxilium, ut debent, illi commodent.

10. Tertium addit discrimen idem Autor inter utramque potestatem. Regium Imperium, inquit, à Sacerdotali in eo maxime distat quod illi non solum singulorum Civium rationes commissæ sint, sed totius Reipublicæ salus: Unde fit, ut in Civem etiam invidiosum ad fovendum totius Reipublicæ corpus jus illi competat, quemadmodum antea dixi, quòd aliter se habet in Episcopali Ministerio, cui Ecclesiæ sollicitudo ita est commissa, ut singulorum salutem præcipue invigilare debeat, nec curare possit universum corpus aliquorum membrorum perniciem: sed ad exemplum Magistrati nonaginta novem oves deferenda illi sunt, ut centesimam ad caulas reportet. Quis rursus humani ingenii non demiretur imbecillitatem, cum eruditissimum hominem, tam absurdè ratiocinantem audierit? Quis credat Ecclesiam universum corpus minus curare debere, quàm aliqua membra? Quis credat nonaginta novem oves illi omnino deferendas, ut unam ad caulas reportet? Consultit Ecclesia bono publico, & quidem magis quàm privato, sed in hoc excellit ejus regimen, quod cum sæculares Magistratus multa dimittant inulta, dum societati civili non officiant, Ecclesia omnibus remedia pro viribus conferat, secreta secretis, publica publicis, nec nonaginta novem justos perire finit, ut unum salvet peccatorem: sed aliquandiu illorum curam non necessariam intermittit, aut imminuit, ut istum interim quærat, & justorum numero apponens simul omnium salutem, quantum potest, promoveat. Id autem & bonum publicum exigit, ut scilicet oves in tuto positæ aliquantulum deferantur, quo congregandis aliis, & Gregi adjungendis, liberius vacetur. Neque enim si nonaginta novem pariter periclitarentur, postponeretur illarum salus unius recuperationi.

11. Monet Ecclesia privatim peccatores occultos, sed publicè peccantes, ac scandalosos publicè arguit, & dum est inutilis correptio, eos ab aliorum communione sejungit, mavultque, ut Lupi faucibus exponatur ovis una morbida, quam

quàm totum gregem inficiat : quanquam etiam unius illius salutem exoptat, eamque idè etiam sejungit, ut, dum se à grege seferit exulem pudore suffundatur, ac illuc redire optet, & festinet. Non tam exigit pœnam quàm morborum curationem, non vult mactare, sed salutem conciliare. Sed eundem sibi finem debent præstituere Principes, ut scilicet bonum publicum curent, non autem ut perdant, & destruant singulares homines, nisi fortè quatenus bonum publicum reorum mortem exigit. *Si non ad bonum commune multitudinis, inquit, S. Thomas opusc. de regim. Princip. lib. I. cap. 1. sed ad bonum privatum regentis regimen ordinetur, erit regimen injustum, atque perversum . . . bonum siquidem gregis Pastores quarere debent, & Rectores quilibet bonum multitudinis sibi subjecta.*

12. Sed utrique, & Pontifices scilicet, & Reges dum pro bono publico singulares subditos plectunt, etiam istorum bono consulere debent, quantum possunt. Sanè nemini fas est quantumvis potenti mortem alicujus, aut aliud malum sub ratione mali appetere.

13. Quod autem Principes aliquandò privatis hominibus vitam auferant, ut Còmunitati nocere delinant; quod etiam subiectos ad solvenda tributa, quorum dubia est justitia, compellant, non est indicium arctioris obligationis in legibus politicis, quàm in Ecclesiasticis, sed majoris timoris in hominibus à pœnis temporalibus, quàm à spiritualibus. Quamobrem rectè concludit Dominus de Marca cum Theodoro; *aliam esse rationem legum Regiarum, & Canonum; quod illa severas pœnas à reis exigant, hi autem errantes in viam reducere, & agris remedia parare conentur; quando peccatum est in leges Evangelicas, aut mores receptos. Hinc tamen non consequitur vim obligandi, majorem inesse legibus politicis, quàm Canonicis.*

14. Sed quæ causa est, ut præfatus Autor Principibus, *si non jure ordinario, sed summo jure agere velint, earum Constitutionum executionem urgere posse concesserit, quæ de jure dubio feruntur, & ab invidis Civibus obsequium extorquere, sine ulla Tyrannici Imperii exprobratione: Illam autem facultatem summis Pontificibus, aut Ecclesiæ universæ denegaverit? Numquid in dubio præsumendum est pro justitia legis civilis, & pro injustitia Canonice? Nonne etiam legibus Ecclesiasticis convenit ratio boni publici,*
quam

quam subiungit? Et si enim inquit, dura sint aliquando Regum Imperia, vnde ille imperandi, & parendi id exigit, ut subditi Dominorum mandatis cedant, quemadmodum Apostoli discretissime docuerunt. Quidni etiam Ecclesie præceptis parendum sit, etiamsi gravia videantur?

C A P U T VII.

Ostenditur Doctores, quos citat Dominus de Marca non docere vim legis à promulgatione pendere, sed potius contrarium.

1. **L**eges Ecclesiasticae, inquit idem Petrus de Marca lib. 2. cap. 16. num. 5. eadem tacita conditione, quæ Civiles adstringuntur, scilicet ut parendi necessitate Christianos non teneant, donec usu sint receptæ. Hæc est non solum Gallorum omnium, sed etiam celeberrimorum quorumque Doctorum sententia.

2. Vera sunt hæc de utrisque legibus, si vel tacitus superioris consensus adsit, vel à lege absit iustitia. Sed si subintelligantur duæ conditiones à nobis supra expositæ, ut scilicet & lex iusta sit, & superior omnino, & non obstante consensus defectu, eam obligare intendat, & pauci Galli, & paucissimi celeberrimi Auctores necessariam omnino promulgationem affirmabunt.

3. Huic sententiæ non favebit Gratianus, qui primo loco citatur; Nec enim tacitum illum superiorum consensum excludit, licet illum non exprimat, dum ait, *leges institui, cum promulgantur: firmari cum moribus utentium approbantur.* Invisus fere Gallis est Gratianus, quod plurima collegerit, quæ illis videntur summorum Pontificum auctoritatem nimis extollere, nec illum controversiarum de libertatibus Ecclesiasticis Iudicem reciperent lubentes; Itaque non est in explicanda illius mente amplius immorandum; quanquam sic illum Auctorem interpretantur communiter Juris Doctores, ut tacitum Principis consensum ad non exequendam, vel ad abolendam legem requirat, quod in ipsis animadvertere licet, quos deinde citabimus ex prædicto Marca. Imò seipse videtur corrigere

re §. ult. ejusdem distinctionis 4. dum addit ; *nisi forte quis dicat hæc non decernendo esse statuta , sed exhortando conscripta. DECRETVM VERO NECESITATEM FACIT : EXHORTATIO AVTEM LIBERAM VOLUNTATEM EXCITAT.*

4. Secundò sanctus Augustinus, quem putat Marca inclinare in contrariam sententiam lib. de vera Religione cap. 31. non inferiorum , sed superiorum judicio permittit leges, cum fiunt. Hæc sunt illius verba ; *In istis temporalibus legibus, quanquam de his homines judicent, cum eas instituunt (certè non subditi, sed superiores, leges instituunt, imò nec adsunt quidem inferiores, nisi fortè paucissimi, dum leges conduntur) tamen CVM EVERINT INSTITVTÆ, ATQVE FIRMATÆ non licet judici de ipsis judicare, sed secundum ipsas.* Si judici, qui Principis vice fungitur, non licet de legibus, sed secundum leges judicare, quomodo id permittetur inferioribus ? Non enim dicit S. Augustinus, cum receptæ, sed cum institutæ, atque firmatæ fuerint, quod totum ad Principis auctoritatem pertinet. Sed quod S. ille Doctor de Legislatoribus, non de inferioribus, doceat, posse de legibus judicare, cum instituuntur, declarat ipse manifestissimè verbis, quæ post jam relata immediatè sequuntur ; *Conditor tamen legum temporalium, si vir bonus est, & sapiens, illam ipsam consulit æternam, de qua nulli anima judicare datum est, ut secundum ejus incommutabiles regulas, quid sit pro tempore jubendum, vitandumque discernat.*

5. Covarruvias, quem dicitur Marca celeberrimum Auctorem vocat, utriusque conditionis supradictæ mentionem expressam facit in illis ipsis verbis, quæ sunt ab illo exscripta è libro. 2. var. resol. cap. 16. num. 6. scilicet ; *Leges à Principe dari ea conditione, ut non aliter obligent, quam si fuerint à REPUBLICA RECEPTÆ & maxime præsumendam esse eam legem, qua à Republica non recipitur, minime ei convenire. Ergo contra si Princeps intendat, ut leges etiam non receptæ obligent, & illæ aliundè Reipublicæ convenient, ad illarum observationem subditi tenebuntur.*

6. Navarrus, qui est alius Auctor à præfato Marca citatus tanquam celeberrimus, necessitatem taciti consensus Principis expressè meminit. *Dixi, inquit, receptam: quia antequam recipiatur saltem per majorem partem Universitatis, cujus pars est transgressor, non*

ligat. Quoniam promulgari videtur cum conditione, si recipiatur saltem per majorem partem, ut singulariter dixit Domi. in §. leges per Recentiores ibi, & in cap. 2. de Constit. & profundius Felix in cap. 1. de treuga, & pace num. 12.

7. Citantur ad marginem alii Autores, qui duas possunt in Classes dividi. Prima est eorum, quos vulgò Summistas, aut Caluistas appellant, secunda aliorum Theologorum. In prima Classe reponendi sunt Bartholomæus Fumus Ordinis Prædicatorum, cujus liber inscribitur: *Summa aurea Armilla nuncupata*. Angelus de Clavasio Ordinis Minorum, cujus liber; *Summa Angelica* dicitur; & Sylvester. Horum trium nullus non supponit consensum Principis, ad detrahendam legi vim, esse necessarium: sive quia tunc debet adesse, cum lex publicatur, aut in defuetudinem abit, sive quia generaliter constitutum est, ut post certum tempus, ac cum certis conditionibus leges inobservatæ robore carerent.

8. Ecce verba summæ Aureæ Armilla nuncupatæ verbo lex num. 11. Et dicit gloss. in cap. Quocirca de consang. & affin. quod tolerantia, & dissimulatio Principis, in actu de jure prohibito, inducit dispensationem: Quod Dominus Altoninus intelligit, quando Constitutio Papa à principio non recipitur, Papa sciente, & tolerante, quo casu tolerantia excusat à peccato: non autem si à principio recepta fuit à majori parte, secundum quod limitat Panormitanus. Nota hæc verba, Papa sciente, & tolerante.

9. Angelus autem de Clavasio verb. Constitutio §. 1. sic quæstionem proponit: Utrum Constitutio Papa, qua à principio communiter non recipitur, ipso sciente, & tolerante obliget ad peccatum. Item verb. Consuetudo §. 10. Ex quo, inquit, per binum actum factum est contra Legislatorem scientem, & valentem contradicere, & non contradicentem. Non disputat igitur Angelus, utrum lex non accepta subditos ardeat, urgente, ac præcipiente superiore, ut acceptetur, sed supponit ipsum scire, & tolerare non receptionem.

10. Sylvester verb. lex num. 6. adhuc clariùs illum consensum docet esse necessarium, imò majorem in hoc auctoritatem vindicat summo Pontifici, quàm Imperatori, ut mirum sit in patrocinium advocatum fuisse sententiæ Petri de Marca, Audi ergo Sylvestrum verb. lex num. 6. *Queritur quæ*

Et quot requirantur ad hoc quod lex habeat vim obligativam in se, sive in communi, & dico, quod multa 4. quod per inferiores sit suscepta; & approbata dist. 4. in istis §. leges etsi opponatur, quod hoc sit absurdum, quia potestas condentis legem penderet à subditorum arbitrio. Dico primo hoc non esse inconveniens in Principe seculari, idest Imperatore; quia, ut recitat, & sequi videtur Archidiaconus dist. 3. lex. Quidam, ut Landulphus dicitur, dicunt populum posse auferre Imperatori auctoritatem, quam in eum transfulerunt; juxta §. sed quod Principi insit. de Jur. natur. sicut iudex qui delegavit. (Ecce quomodo Sylvester suffragatur opinioni Marcæ, in eo, quod lib. 2. cap. 2. docet non solum auctoritatem Regiam manare à Deo, sed etiam specialiter singulis Regibus à Deo immediatè conferri,) SED OMNES ECCLESIAE NON POSSUNT AUFERRE AUCTORITATEM A PAPA, QUIA EAM HABET A DOMINO. Vide si vis Archiepiscopum 3. par. tit. 18. cap. unic. col. 3. (S. Antoninum Archiepiscopum Florentinum intelligit, à cujus auctoritate possemus novum accersere argumentum.) Esto tamen quod illud sit inconveniens in Imperatore, sicut in Papa: Dico quod hoc non sequitur, quia potest Princeps deputare Executorem compellentem ad observantiam legis: quo casu necessaria erit susceptio legis subditis compulsis. (Vide an Sylvester cum Marca doceat nihil obtrudendum esse fidelibus, quod eos offendere aliquo pacto possit:) & dato quod compelli non possint; adhuc non sequitur illud inconveniens: quia eo casu, quo Princeps vult compellere, sed nequit, non receptio non impedit vim legis, cum eo modo eam impediatur, quo consuetudo tollit, scilicet quia Princeps scit, & tolerat. Non ergo defectus acceptationis, sed Principis consensus robur legis justæ suspendit.

C A P U T V I I I.

Ostenditur ex verbis aliorum Doctorum, quos citat Dominus de Marca non probari vim legis à promulgatione pendere, sed potiùs contrarium.

1. **C**itantur adhuc duo magni nominis Theologi ad probandam necessitatem acceptationis, ut leges obligent: scilicet Joannes Gerson, & Joannes Major; sed licet illi, sicut & Nicolaus Cusanus, quem alibi allegat, & nos cap. sequen-

sequenti, eo tempore scripserint, quo summi Pontifices, seu legitimi, seu falsi, Galliam insolitis oneribus ferè oppreterant, tempore scilicet schismatis inter Pontifices Romæ, & Avenione sedentes, aut tempore bellorum, idèdque vehementius inculaverint abusus autoritatis Pontificiæ contra sanctam, & priscam Canonum disciplinam, nusquam tamen non meminerunt legitimæ Vicariorum Christi potestatis, & debitæ ab omnibus fidelibus erga sanctam Sedem non solum venerationis, sed etiam obedientiæ.

2. Joannes Gerson in tractatu de vita spiritali lect. 4. quæ signanter citatur à Marca hæc habet corollario primo. *Nulla transgressio legis naturalis, aut humane, ut naturalis est, vel humane, est de facto peccatum mortale*: Sed hæc doctrina nihil iuvat ad stabilendam necessitatem acceptationis; Distinguit enim tantummodo; Theologorum Scholasticorum more, duas, ut ipsi loquuntur, formalitates in eadem lege, prima quod dicitur à ratione naturali, vel constituta sit ab hominibus. Secunda quod à Deo sit posita, vel firmata; Et ab hac secunda, non autem à prima putat habere quod obliget sub pœna peccati mortalis; sed in omni lege iusta reperitur utraque illa ratio, seu formalitas. Hæc Gersonis mens manifestè patet ex probatione, quam adducit, scilicet, *quia lex naturalis, & humane, ut tales sunt, non possunt attingere ad cognitionem eternitatis in pœna, vel premio*; Non ergo feruntur ad finem talem supernaturalem.

3. Corollar. 4. concludit in hunc modum: *Et ita quantum lex aliqua habet admixtum de lege Divina præceptiva, tantum, & non amplius est eius transgressio mortaliter vitiosa*. Et corollar. 7. *Nulla lex appellanda est, neque ferenda tanquam necessaria ad salutem eternam, qua non est de jure Divino in aliquo quatuor graduum, quos lectio præcedens exposuit*. Hæc doctrina prima specie videtur ab omni peccato mortali eximere violationem cujuscumque legis humanæ, nisi sit etiam lex Divina. Verum contraria mens apertè significatur in Corollario 6. cum de præcepto abstinendi ab operibus servilibus, & sacrosanctum Missæ sacrificium audiendi, sic loquitur Gersonius: *Quod si peccat quis mortaliter transgrediendo limitationem istam Ecclesie, hoc non est propriè ex hoc quod Ecclesia sic præcipit; sed quia sic limitate expediebat pro communitate*: Et iam homo sit contemptor Divini præcepti (huc usque soli Divinæ legi vim obligandi tribuere videtur: sed

Præ-

Prælatorum auctoritatem statim asserit) & suorum superiorum, quibus spontè se submisit, aut submittere debuit pro utilitate sui, & Communitatis, cuius est pars.

4. Sed in lect. 2. ad quam remittit in Corollario 7. omnem aufert dubitandi occasionem. Distinguit enim quatuor gradus legis ad Divinam legem pertinentis, ad quorum aliquem præcipuè 3. vel 4. evidentissimè reducitur quæcunque lex, manifestam non continens injustitiam; Dicamus, quod illa lex est pertinens solum ad Divinam, qua licet deduci non possit à veritatibus solis Divinis, deducitur tamen ex eisdem coassumptis aliquibus veris probabilibus, qua piè, & rationabiliter negari non possunt. . . . In 3. gradu sunt leges, qua ad sui deductionem per leges Divinas requirunt propositiones dubias, qua tamen plus incitant, & edificant ad devotionem, quam opposita, aut quas tutius est concedere, quam negare. Exempla multa, & quotidiana sunt in Canonibus summorum Pontificum, & Decretalibus. Illi quippè Canones, aut Epistola Decretales innuntur legibus Divinis, utpotè talibus universalibus; Qui vos audit, me audit: obedite Præpositis vestris; qua dicunt, facite, & similibus. Sed subsumendo pro minori propositione, aut in consequentia coassumuntur sapientius propositiones, qua non sunt de lege Divina, aut qua dubie sunt, aut non profus certa, quod proficiunt observantibus. Tamen in multis tutius est eas concedere, nec pertinaciter impugnare, &c. Postremus gradus continet leges, qua ex legibus Divinis non plus deduci possunt, aut minus quam opposita. Quæ lex amabo, si iusta sit, non pertinebit ad legem Divinam aliquo ex istis modis.

5. Sed progreditur ulteriùs Gerson, nam Corollar. 8. lect. 4. docet in dubio iudicandum esse pro lege; Verba inferiùs exscribemus. Demonstrabimus etiam alibi quomoddò summi Pontificis auctoritatem defendat, & hæreseos arguat illius impugnatores, ut hinc pateat Gersonium, dum auctoritati summi Pontificis aliquid videtur detrahere, ad abusus suo tempore frequentes respicere. Diutiùs spe nostra, inquit hujusce tractatus lect. 3. tenuit nos sermo de hac potestate summi Pontificis, quoniam tempestas præsens ad hoc impulit, pro qua magis necesse est, potestatem hanc ad clarum dignoscere, atque discernere, quam olim antea præsertim ad videndum subtractionis factæ justificandæ, vel cassandæ rationem, præsuppositis eis, qua facta sunt. De subtractione loquitur à Benedicto XIII. Pontifice Avenionensi, cui paruerunt Galli tempore schismatis, de quo alibi fusiùs.

L

6. Joan-

6. Joannes Major post Gersonium scripsit, & se Universitatis Parisiensis sententiam sequi professus est, in 4. sent. dist. 15. quæst. 4. qui locus citatur à Marca. Ad Gersonis sententiam interpretandus est, ut scilicet non obligent leges ad legem Divinam nullo modo pertinentes, idest injustæ, vel justæ de causa recusatæ. Puderet ni fallor Doctores celeberrimæ Facultatis Theologiæ Parisiensis affirmare leges etiam justas posse repudiari, quamvis renitente Principe, ac sine justa causa. Contrarium suadent eorum Decreta alibi referenda.

7. Denique Joannes Driedo Professor Lovaniensis lib. 1. de libert. Christiana cap. 9. docum. 2. citatus à Marca, docet, quidem legem in foro conscientiæ non habere vim obligandi. *Quando non est moribus utentium recepta, sed supponit tacitum consensum Principis metuentis turbationem Reipublicæ. Tum enim, inquit, lex illa non expedit Reipublicæ sic disposita, cum plus damni, & turbationis, quam boni inde sequeretur. Neque enim posset lex illa moribus utentium confirmari, dum Princeps non posset absque turbatione Reipublicæ punire illius legis transgressores, populo legem illam non acceptante.* Dispositio tamen Reipublicæ prædicta vix culpa vacaret, si lex omnino justa esset.

8. Cæterùm auctoritatem superiorum, & eis parendi obligationem, dum nihil præcipiant legi Divinæ contrarium, in illo ipso loco validissimè defendit: *Ex his, inquit, manifestum est, falsam esse doctrinam eorum, qui dicunt Ecclesia Prælatos, superioresq; Potestates non plus facere posse imperando, quam faciunt Magistri, aut Doctores Dei legem, seu præcepta docentes, & Prælatos nihil aliud posse facere, quam faciunt Medici, qui egrotis intiment, quis cibis mortiferus sit corpori, quis salutaris. . . . Nam & sunt alia innumera sacra Scripturis testimonia, ex quibus liquidum est Prælatorum & superiorum Potestatum officia esse non solum docere, aut intimare quid Deus jubeat, sed & imperare, dirigere, & coercere populum. Deinde, & scire oportet supradictas scripturas à sanctis Patribus sic intellectas esse, ut ex illis sequatur etiam nos oportere OBEDIRE IN HIS, QUÆ NON SVNT SECUNDVM SE PRÆCEPTA LEGE DIVINA, quemadmodum latius declarabitur infra, & in solutionibus argumentorum.*

9. Testimonia Innocentii I. & Gelasii, quæ profert præfatus Dominus de Marca loco citato cap. 8. in alienum sensum

sum ab eo detorquentur. Cum enim Innocentius Epist. 18. quæ est ad Alexandrum Episcopum Antiochensem quædam decrevisset circa jus Metropolitanum, & de rejectione Clericorum Ariarum, scribit, ut hæc Decreta mittantur ad cæteros Episcopos, ut ab omnibus unanimiter observentur. Quæ in re non illorum arbitrio permittit, ut vel acceptentur, vel repudientur, sed providet tantum ut ab eis non ignorentur, quod sufficere putat, ut communi consensu ab omnibus executioni demandentur. Et licet hanc significationem in Synodo fieri cupiat, satis tamen esse insinuat, si ad Episcopos pervenerit; *Gravitas itaque tua, inquit, hæc ad notitiam Coepiscoporum, vel per Synodum, si potest, vel per harum recitationem faciat pervenire, ut ea, quæ ipse tam necessario percontatus es, & nos tam elimatè respondimus, communi omnium consensu, studioq; serventur.* Gelasius autem dicit Constituta Conciliorum universalium fieri ex assensu universalis Ecclesiæ; non autem statuta Conciliorum ab assensu universalis Ecclesiæ pendere, ut vim habeant obligandi; ac in hoc magnam Apostolicæ Sedis autoritatis partem collocat, quod Synodorum Decreta confirmet, exequatur, & observari faciat. *Considimus, quod nullus jam veraciter Christianus ignoret aniuscujusque Synodi Constitutum, quod universalis Ecclesiæ probavit assensu, non aliquam magis exequi Sedem præ cæteris oportere, quam primam, QUÆ, ET VNAMQVAMQVE SYNODVM SVA AVTORITATE CONFIRMAT, & continuata moderatione custodit, pro suo scilicet Principatu.*

10. Ex eo quod Anastasius Bibliothecarius non omnes ubique Canones vigere affirmat ad marginem 6. Canonis septimæ Synodi, ubi mentio habetur cujusdam Canonis Trullani, nequit Marca inferre, necessariam esse acceptationem, ut lex vi sua polleat, cum à quampulurimis aliis causis procedat hæc inobservatio, præsertim ex tacito summi Pontificis consensu.

11. Non magis urgent verba Diurni Romani ab eodem Marca relata, quibus pollicebatur olim Pontifex se servaturum omnia Decreta Canonica Prædecessorum Apostolicorum Pontificum quæcumque ipsi Synodaliter statuerint, & probata erant. Nec enim hæc voce probata significatur necessitas consensus subditorum, ad hoc ut superiorum legibus teneantur, sed designantur Constitutiones desuetudine, vel contrariis Constitutionibus, aliave

84 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
legitima ratione non abrogatæ: Quod ex verbis sequentibus
colligitur, sicut ab eis (Pontificibus) statuta sunt, in sui vigoris
stabilitate custodire.

12. Denique verba illa Philippi II. Francorum Regis à
Marca loco citato exscripta. *Ecclesia non recipit quamplures Canones,
qui per desuetudinem abierunt, vel ab initio non fuere recepti* intelligi debent
de Canonibus ab Ecclesia Romana non receptis v. g. Trulla-
nis, vel cum consensu expresso, aut tacito summorum Pon-
tificum in usum non redactis. Nec enim illud Philippi testi-
monium, aut alia supra relata definiunt posse subditos, su-
periorum, iustas suas leges acceptari, & observari conten-
dentium, voluntati, sine peccati reatu obistere.

C A P U T IX.

*Utrum legi parendum sit, dum dubia est ejus justitia, aut
non evidens eius recusandæ ratio.*

1. **V**erendum non est, ne universa Ecclesia, vel etiam
summus Pontifex, aliquid præcipiat legi Divinæ,
aut naturali contrarium; sed neque de quo dubium sit, an
adversetur, nec ne? Undè non de hujusmodi dubio hic insti-
tuitur quæstio, quæ certè non tam facile solveretur. Vide-
tur enim ex una parte, quod quemadmodum Deo obedi-
endum est magis quàm hominibus, si apertè contraria præci-
pian, ut qui hunc ordinem invertat, culpæ, ac pænæ reus
sit; Ita etiam cùm periculum est, ne in adimplendo homi-
nis præcepto subditus Divina mandata transgrediatur, hujus-
modi mandatum prætermittendum sit, quia hoc ipso quod
quis se peccandi periculo committit (committit autem quis-
quis id agit, quod dubitet, an Deo displiceat) in peccatum
incurrit. Aliunde tamen S. Augustinus relatus Canone: *Quid
culpatur* 23. quæstione 1. supponit posse (nescio an non etiam
debere) superiori præcipienti obtemperari, non modò si cer-
tum sit, id, quod præcipitur Deo non displicere, sed et si
displicere certum non sit. Docet enim posse militem bellare
jubente Principe, in quo proximi fortunæ, ac vita ipsa im-
peti-

petitur, dummodò certum non sit, bellum illud esse Divinâ lege vetitum, atque adeò dubium sit, num hosti fiat injuria; posseque contingere, ut reus sit, qui præcipiat, innoxius qui obsequatur; *vir justus, sunt verba S. Augustini, si fortè etiam sub Rege homine sacrilego militet, rectè potest illo jubente bellare; si vice pacis ordinem servans, quod sibi jubetur, VEL NON ESSE CONTRA DEI PRÆCEPTVM CERTVM EST, VEL VTRVM SIT, CERTVM NON EST: Ita ut fortasse reum faciat Regem iniquitas imperandi: innocentem autem militem ostendat ordo serviendi.* Rideretur ut insanus, nedum plecteretur ut reus, miles, qui ad bellum proficisci jussus à Principe causaretur, quod sibi non satis esset perfecta belli justitia. Principis est, præcepti causas, & justitiam discutere, subditorum autem parere; nisi norint Principem majorem id prohibere.

2. Sanè qui tum etiam obediendum sentit, cum non constat an lex Divinis mandatis sit conformis, an contraria; quomodò non arbitraretur præstandam obedientiam, cum nullum est de peccato, vel de peccati periculo dubium, sed tantum, an nimium gravis sit lex, ambigitur, aut ex alio capite, quam ex peccandi timore oritur injustitiæ suspicio.

3. Nulla est societas, in qua erroris, ac temeritatis non infumuletur quisquis, dum inferior eum superiore contendit circa præcepti obligationem præferendam asserat: inferioris sententiam. Mente percurrantur Cætus omnes, non solum in quibus Principis potentia, etiam dum officii sui terminos prætergreditur, mutam extorquet obedientiam, aut in quibus votum ad obedientiam arctius constringit, sed & alii omnes: vix unum invenias, in quo universi omnino persuasum non habeant, & omninò indubitatum; Rectoris judicium in dubiis circa obedientiam, inferiorum opinionibus esse anteponendum, eosque omnes in regiminis regulas peccare, qui obedientiam negent sub prætextu, quod evidens non sit mandati æquitas.

4. Tantus est uniuscujusque erga seipsum amor, tamque altis radicibus infixum in omnium hominum cordibus libertatis, & independentiæ desiderium; tam accensum, ac fervens propriæ commoditatis, & utilitatis privatæ studium;

ut si dubium sufficiat ad excusandam legum rejectionem, dissolvendus sit omnis obedientiae nervus; Quotus enim quisque est, cui mens, privati amoris stimulo excitata, dubitandi rationes non subministret, quandoquidem tot sunt quibus injusta videntur, quae justissima cernuntur ab aliis omnibus, qui aequo animo de illis judicant. Quin etiam non desunt qui apertum scelus non solum injustum non agnoscant, sed & laudabile existiment, quemadmodum Judaei Apostolos interficientes arbitrabantur obsequium se praestare Deo.

5. S. Gregorius Magnus in cap. 15. lib. 1. Reg. exponens verba haec Samuelis ad Sauleni, *quasi peccatum ariolandi est repugnare; & quasi scelus idololatriae nolle acquiescere;* Inferioribus de superiorum mandatis sententiam ferendi tantum abest ut libertatem relinquat, ut etiam licentiam illam maximi criminis arguat. *Qui repugnant, inquit, Praelatorum imperiis, ideo utique repugnant quia Divinam voluntatem se scire melius estimant. Quasi ergo peccatum ariolandi est repugnare, quia, velut Divino Altari contempto, ad aëras Demonum responsa percipiunt, dum cordis sui prestigiis, ac superbis adventionibus credunt, & salutaribus Praelatorum consiliis contraria sentiendo refragantur.* Quocirca tam acriter increpatus est à Samuele Saul, licet iste proprio crederet officio fecisse satis. Nam corripienti quod Dei vocem non audivisset, imò, respondit, *audi vocem Domini, & ambulavi in via, per quam misit me Dominus 1. Reg. 15. vers. 20.* Præceptum quidem ad litteram non fuerat executus: sed præterquam quod in re, ut videbatur, parva illud transgressus fuerat, majorem se Deo gloriam procuraturum, si sacrificium offerret, existimaverat; Tulit autem, inquit, *de praeda populus oves, & boves primitias eorum, quae caesa sunt, ut immolet Domino Deo suo in Gulgalis.*

6. Joannes Gersonius, cujus verba huc distulimus, obediendum in dubio statuit in tract. de vit. spirit. lect. 4. hoc est enim Corollarium 8. *Occurrente dubio probabili de aliqua lege, utrum Divina sit, aut Divina connexa, seu pertinens, tutius est legem illam pro Divina suscipere, quam humanam negligere.* TENE CERTVM (consulit Augustinus) ET DIMITTE INCERTVM. Consilium dumtaxat, non præceptum his verbis contineri crederes, nisi statim sequeretur; Est itaque regula Magistralis quod exponens

se discrimini peccati mortalis peccat mortaliter, & hanc fundat dictum Sapien-
tis: Qui amat periculum peribit in illo. *obediunt*: *obediunt* *obediunt*
7. Nicolaus Cusanus, quem D. Petrus de Marca lib. 2.
cap. 16. num. 8. adducit, ut probet necessariam acceptatio-
nem legum, ut vim obligandi habeant, quod scripserat ini-
tio Concilii Basileensis, postea, vel explicavit, vel re-
tractavit. *Sic enim*, ait Epist. 1. quæ est ad Rodericum de
Trevino Archidiaconum Oratorem Regis Castellæ in Dieta
Francofordiensi anno 1442. die 20. Maij scripta; UBI VE-
RO IPSE PRINCEPS EA FIERI MANDARET, QUÆ AD FI-
NEM ADIFICATIONIS ECCLESIAE ILLI CREDITÆ NON
TENDERENT, NON PROCEDERET IVSSIO A PRINCIPATV;
QUARE EI TVNC OBEDIRE NON ESSET NECESSE. *Si verò du-*
bium esset, & de mente sacri Principis non constaret: pro sacro Principe
presumendum est, quod rectè credita potestate utatur & ipsi obediendum
est.

8. Franciscus de Victoria Universitatis Parisiensis Alum-
nus releet. 4. propositionem 16. hanc astruit; Non spectat ad
subditos determinare, aut examinare quid possit Papa, aut quid non possit,
& quomodo teneatur parere vel non. Probatur. Quia sacrilegium est disputare
de Potentia Principis, & præcipue Papa 17. quest. 4. §. Committitur,
& sequenti. 2. quia hoc ipsum determinare, quæ sit potestas spiritualis alicu-
jus, est iurisdicatio, & est pars gubernationis, quæ non spectat ad subditos,
saltem erga superiores; ergò hoc non convenit illis. 3. quia profecto hoc esset in-
turbationem, & dissolutionem Ecclesiasticæ Hierarchiæ, & autoritatis, si qui-
libet possit dicere, Papa non potest, & hoc modo extimeret se à mandatis Pa-
pæ, & esset manifestum nutrimentum inobedientiæ, & schismatum, & hæ-
resum. IMO HINC NATÆ SVNT HÆRESES, ut ait Cyprianus,
QVOD SACERDOTI DEI, VEL PAPÆ NON OBEDITVR;
sed quilibet audeat dicere, quod Papa malè facit, & quod non potest facere;
Et ideo etiã si Papa erraret, meliùs esset, ut in omnibus illi pareatur,
quam per hoc quod unus habeat licentiam non parendi Papæ in uno casu for-
san rationabili, dare occasionem, ut alii non pareant etiã in justis, & ho-
nestis.

9. Præfidentium est quid inferioribus utiliùs sit decernere,
atque ad illud implendum amore, interdum etiã timore,
inducere; Subditorum etiã non solùm vires, sed & affectus
plerumque convenit explorare, antequam lex illis impona-
tur:

88 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
tur : non ita tamen ut bonum publicum negligatur , ne of-
fendatur multitudo : subditorum autem est obedire , sed eo-
rum maximè , qui , & ipsi aliis præfunt. Debent enim
obedientiam superioribus suis præstare , ut eam à suis infe-
rioribus faciliùs obtineant.

C A P U T X.

*Utrum nova Ecclesie Decreta in Gallia obligent , si prius
examinata , & à Curia secularibus recepta
non fuerint.*

1. **D**Um Conventus Bituricensis in examinandis Concilii
Basilicensis Decretis aliquid immutandum , aut tem-
perandum judicabat , non id sua posse autoritate præstare ,
sed à Concilio ipso postulari debere sentiebat , ut in Prag-
matica Sanctione frequenter notatur. Verùm libertates Eccle-
siæ tunc temporis inductæ , processu temporis eo devenerunt ,
ut non solum summorum Pontificum Constitutiones , sed
etiam Conciliorum œcumenicorum Canones , nisi circa fi-
dem , non valere dicantur , antequam à Parliamentis fuerint
discussa , & , ut illic dicitur , verificata. Id satis expressè
affirmat Carolus Fevretus lib. 1. cap. 4. num. 11. 24. 25.
Fatetur ille quidem , Galliam suis libertatibus uti cum taci-
to Romanorum Pontificum consensu , & Petrus de Mar-
ca lib. 3. cap. 6. num. 5. *cum bona summorum Pontificum venis* ,
sed ipsis etiam nonnunquam invitis Conciliorum Decreta re-
pudiantur ; quod utrum jure fiat , videndum est in hoc ca-
pite.

2. Non quærimus jam , utrum quando Rex legitima sua
jura impeti metuit , damnum præcavere possit , adhibito
Actuum , qui à Curia Romana emanant , examine , aut
à Clero , & populo suo manifestam injuriam propulsare ,
sed an in Gallia Judicum , & aliorum fidelium tuta sit con-
scientia , si Ecclesiæ universæ , aut sanctæ Sedis manda-
ta , circa res spirituales , & Ecclesiasticas non eviden-
ter injusta rejiciantur , aut non acceptentur à Senatu , à
Clero

Clero autem, vel à Populo executioni non demandentur.

3. Error esset intolerabilis, si à Senatu, aut Rege ipso summi Pontificis autoritas circa res spirituales, & Ecclesiasticas pendere crederetur. Hæresis est ista jam pridem ab Ecclesia damnata, & Scripturæ oraculis contraria. Cum enim Christus Vicarium in terris suum, ac in ejus persona legitime successuros Pontifices creavit, supremæ suæ potestatis participes fecit, eamque potestatem soli Deo subjecit. *Et tibi dabo claves Regni Cælorum; & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum, & in Cælis: Et quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis*, Matth. 16.

4. Si Christus Principibus omnibus supremis Ecclesiæ jurisdictionem submisisset, jus illud etiam Paganis, & Hæreticis, penes quos est legitimum dominium, sine dubio competeret, quod ab omni ratione, ac religionis sensu alienissimum est. Quis enim credat voluisse Deum Ecclesiæ suæ regimen infensissimis suis hostibus supponere. Ergone invalida fuissent primis sæculis, dum Imperium, & Regna penes Imperatores, & Reges infideles, aut hæreticos erant, summorum Pontificum, & Conciliorum Decreta tunc edita, utpotè à Principibus illis, & Christianæ Religionis persecutoribus non examinata, non probata, non recepta, non promulgata?

5. Sed quid juris circa hoc Principibus accessit, dum ad Christianam fidem conversi sunt, nisi quod baptismali caractere insigniti, in Ecclesiæ filiorum, ac subditorum numero conscripti fuerunt, ex quo non solum ad exequenda illius mandata, sed etiam ad procurandam, adhibitâ potestate sibi Divinitus traditâ, illorum executionem tenentur. De iis, qui foris sunt, ut loquitur D. Paulus, id est, qui extra Ecclesiam, & per baptismum in illam nondum ingressi sunt, non judicat Ecclesia. At certè quicumque se Christianos profitentur, debent Ecclesiam audire, ac ejus præceptis obtemperare. Sic habuerunt, ac professi sunt quotquot veri Christiani, ac pii Principes extiterunt, ut produnt varia Ecclesiasticæ historiæ monumenta: Id multoties declaravit Constantinus Magnus, præsertim in Rescripto ad Episcopos

pos Concilii Arelatensis primi: Meum iudicium, inquit, postulant (Donatistæ) qui ipse iudicium Christi expecto. Dico enim, ut se veritas habet. SACERDOTVM IUDICIVM ITA DEBET HABERI, AC SI IPSE DOMINVS RESIDENS IUDICET. Nihil enim licet his aliud sentire, vel aliud iudicare, nisi quod Christi magisterio sunt edocti. Quid igitur sentiant maligni homines, officia, ut vere dixi, Diaboli? perquirunt seculari, relinquentes caelestia. O rabida furoris audacia! sicut in causis gentium fieri solet, appellationem interposuerunt. Equidem gentes minora interdum iudicia refugientes, ubi iustitia deprehendi (reprehendi legendum arbitror) potest magis ad maiora iudicia autoritate interposita ad appellationem se conferre sunt solite. Quid hi detractores legis, qui venientes caeleste iudicium, meum putaverunt postulandum, sic sentire de Christo salvatore ecce jam proditores, &c.

6. Theodosius Junior, & Valentinianus III. in Constitutione, quâ Decretum S. Leonis I. contra Hilarium Archiepiscopum Arelatensem executioni demandari iusserunt, expressis verbis declarant summi Pontificis sententiam sine Imperatorum intercessione vim suam obtinere: *Lata sententia, inquit, per Gallias etiam sine Imperiali sanctione valitura. Quid enim tanti Pontificis auctoritati in Ecclesias non liceret. Sed nostram quoque preceptionem haec ratio provocavit, ne ulterius vel Hilario, quem adhuc Episcopum nuncupari, sola mansueti Praefulis permittit humanitas, nec cuiquam alteri Ecclesiasticis rebus arma miscere, aut praecipis Romani Antistitis liceat obviare. Artibus enim talibus fides, et reverentia nostri violatur Imperii.*

7. In eo pietatis, ac iustitiae sensu Imperatoribus inferiores non extiterunt Reges Christianissimi, quod saepe de se ipsi testati sunt. De Carolo Magno Ivo Episcopus Carnotensis, Gfätianus, alique quamplures verba ista referunt; tam generoso, tamque Christianissimo Rege, atque Imperatore digna. *In memoriam Beati Petri Apostoli honoremus Romanam, & Apostolicam Sedem, ut quae nobis sacerdotibus mater est dignitatis, esse debeat Magistra Ecclesiasticae rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas, ut, licet vix ferendum ab illa sancta sede imponatur iugum, conferamus, et pia devotione toleremus.*

8. S. Ludovicus, ut jam alibi notavimus, inter alia, quae
Phi-

Philippo III. filio suo conscripsit, cum, ut non solum Ecclesiae Romanae, sed etiam summo Pontifici subjaceret, admonuit: Non enim piissimus ille Rex ad infringendam, & imminuendam obedientiam, ut plerique hodie faciunt, Pontificem à Sede separabat. *Sis devotus, & obediens Matri nostrae Romanae Ecclesiae, & SUMMO PONTIFICI TANQUAM PATRI SPIRITUALI.* Tantum aberat, ut Augustissimi illi Principes Ecclesiae Romanae, ac summi Pontificis, & Ecclesiae universae à Concilio œcumenico repraesentatae Decretorum Judices agerent, ut illis etiam si gravia viderentur, sese humiliter subjicerent.

9. Sed & Philippus IV. qui primus omnium cum Romano Pontifice apertius disceptavit, si sanctae Sedis Decreta à se, vel à suo Senatu non probata vim obligandi non habere sensisset, an non Bonifacii VIII. Constitutiones contempsisset? An Censuras à Benedicto XI. sublatas, deinde à Clemente V. expressius tollendas curasset?

10. Non igitur de Christianissimo Rege, aut ejus Officialibus, & Judicibus, multò minus de Clero, & plebe praesumendum est, in ea esse sententia, ut Ecclesiastica mandata vim obligandae conscientiae à Potestate aliqua saeculari mutuari arbitrentur, aut prohibente illa, exequenda non esse, si modò justa sint, qualia estimanda sunt, quoties non patet injustitia. Eò tantum spectat illorum examen, ut Regi, aut Regno non fiat injuria, aut Edicta injusta per obreptionem, aut subreptionem evidentem obtenta, effectum sortiantur. Cæterum si illa occasione Senatus sanctae Sedis Judicem se constituat; si perperam ejus mentem interpretetur; si sine justissimis causis ejus decretorum executionem impediatur, non libertates Ecclesiae Gallicanae defendit, sed Ecclesiam Romanam simul, & Gallicanam in servitutem redigit, ac se omnibus censuris contra illa sacrilegia inflictis illaqueat.

11. Quamobrem non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus vani sunt praetextus illi, quibus aliquando justissima sanctae Sedis Decreta repudiantur; scilicet quod in iis observata non fuerint formulae constitutionibus Regiis, vel Senatus consultis inductae, aut quod edita sint proprio mo-

92 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
tu, vel cum consilio alicujus Congregationis, cujus autori-
tas non agnoscat in Gallia: quæ quidem excusationes si
sufficerent, cum semper earum aliqua præstò sit, tota sum-
mi Pontificis potestas corrueret, vel, quod in idem re-
cidit, à Francorum arbitrio penderet omne illius exerci-
tium.

12. Nec illa Judicium sæcularium injustitia illis prodest,
qui eo tantum prætextu debitam Ecclesiæ obedientiam de-
negant, cum certissimè sciant Fideles, non Potestatibus Lai-
cis, sed Apostolis, eorumque Successoribus dictum à Christo
Domino nostro esse. *Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata,
& in Cælo: Et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælo.*
Matth. 18. Atque adeò posse quidem Senatus-consulta à pœ-
nis temporalibus, non autem à Censuris Ecclesiasticis, mul-
tò minus à Dei judicio liberare.

C A P U T X I.

*Summum Pontificem habere condendarum pro universis
Ecclesiæ partibus legum potestatem.*

1. **L**Eges justas acceptandas, & executioni demandandas,
dum ea est Superioris intentio, imò etiam si dubia es-
set illarum justitia, modò nihil continerent legi Divinæ, aut
naturali contrarium, hætenus demonstrasse mihi videor. Ita-
que id unum probandum superesset, Romanum scilicet Pon-
tificem, adversus quem vel omninò, vel præcipuè conver-
tuntur libertates Ecclesiæ Gallicanæ, condendarum pro aliis,
ultra suam specialem Provinciã, Orbis Christiani partibus
legum potestatem habere, si hæc autoritas in dubium à Gal-
lis revocaretur, quod de Christianissimo illo Regno nefas
est suspicari. Quia tamen aliquorum facta cum verbis pugna-
re videntur, dum ita leges illas habent, quasi à Superiore non
emanassent, non erit inutile, jus illud summi Pontificis mo-
nimentis antiquissimis, atque adeò in hæc materia maximi
ponderis, confirmare, ut ex Gallorum, & ex summorum
Pontificum testimoniis liqueat, summa cum veneratione jam
à pri-

à primis susceptæ fidei temporibus obtemperatum fuisse ab inclytæ illius Nationis hominibus sanctæ Sedis Decretis, non adhibitis illis formulis, quæ posterioribus sæculis in illo Regno excogitatae sunt, ad examinandas leges Ecclesiasticas, & quæ alio prætextu excusari non possunt, nisi fortè quod hæc cautela necessaria sit, ne quid à summo Pontifice, vel ab ejus Officialibus per obreptionem, vel subreptionem impetretur, quod vel loco, vel tempori minùs conveniat.

2. Anno 404. S. Innocentius à Victricio Rothomagensi Episcopo de Clericis incontinentibus, aliisque capitibus consultus, Decretum Siricii Papæ in Epistola prima, quæ est ad Himerium Tarraconensem cap. 7. ferè ad verbum descripsit. Continentur in utriusque illius Pontificis Epistolis, quæ à Dionysio collectæ sunt, multa notatu digna.

3. Prima etsi Victricius esset rerum Ecclesiasticarum peritissimus, Romanum tamen Pontificem adiit, non ut Doctorem peritorem, sed ut Pontificem, à quo norma, & auctoritas esset requirenda. En epistolæ Innocentii principium. *Innocentius Victricio Episcopo Rothomagensi, Salutem. Etsi, frater charissime, pro merito, & honore Sacerdotii, quo plurimum polles, vivendi, & docendi secundum Ecclesiasticas regulas nota sunt omnia, neque est aliquid, quod de sacris lectionibus tibi minus collectum esse videatur. Tamen quia ROMANÆ ECCLESIAE NORMAM, ATQUE AVTORITATEM MAGNO PERE POSTULASTI, VOLUNTATI TVÆ MOREM ADMODVM GERENS, DIGESTAS VITÆ, AC MORVM PROBABILIVM DISCIPLINAS ANNEXAS LITTERIS MEIS MISI.*

4. Secundò responsum suum vindicat summus Pontifex legis loco habendum, nec ulum supponit futurum ejus examen, aut formulam aliquam receptionis, sed satis fore, ut cognosceatur ex significatione ab eodem Victricio faciendâ: *Per quas (disciplinas) advertant Ecclesiarum regionis vestrae populi, quibus rebus, & regulis Christianorum vita in sua cujuscumque professione debeat contineri, qualisq; servetur in Urbis Romæ Ecclesiis disciplina. Erit dilectionis tuæ per plebes finitimas, & Consacerdotes nostros, qui in illis regionibus propriis Ecclesiis president, regularum hunc librum quasi didacticum, atque monitorem sedulo insinuare: ut & nostros cognoscere, & AD FIDEM CON-*

5. Tertio profitetur se anteriorum Pontificum, & Patrum vestigia sectari. Is enim, ut alibi notavimus, summorum Pontificum, æquè ac Gallorum, imò magis, mos fuit, disciplinæ regulas, ut erant antiquissimæ, ita maxime venerari. *Non quod nova aliqua præcepta imperentur, inquit, sed ea, quæ per desidiam aliquorum neglecta sunt, ab omnibus observari cupimus: Quæ tamen Apostolicâ, & Patrum traditione sunt constituta.*

6. Quarto nec id tantum decrevit Innocentius, quia fuerat à Victorio consultus, sed quia ejus erat, omnium Ecclesiarum abusibus, ut sibi denunciati fuerant, apponere remedium; Ecclesiarum autem eam admittere curationem; Ergo, addit idem Pontifex, *ne silentio nostro existimemur his præbere consensum, dicente Domino. Videbas fratrem, & currebas cum eo, hæc sunt quæ deinceps intuitu Divini judicii omnem Catholicum Episcopum expedit custodire, deinde respondet ad singula capita.*

7. Ea omnia mirum in modum confirmantur ex epistola ab eodem S. Innocentio anno sequenti, hoc est 405. ad S. Exuperium Episcopum Tolosanum scripta, quam his verbis inchoat, quibus se à S. Exuperio consultum testatur. *Innocentius Exuperio Episcopo Tolosano salutem. Consulenti tibi, frater charissime, quid de proposita specie unaquaque sentirem: pro captu intelligentiæ meæ quæ sunt visa respondi, quid sequendum, vel docilis ratio persuaderet, vel auctoritas lectionis ostenderet, vel custodita series temporum demonstraret. Equidem dilectio tua institutum secuta prudentium, ad Sedem Apostolicam referre maluit, quid deberet de rebus dubiis custodire potius, QUAM VSRPATIONE PRÆSUMPTA quæ sibi viderentur, de singulis obtinere.*

8. Deinde respondet ad quæsitum de incontinentia Sacerdotum in eundem modum, quo, anno 385. Siricius Papa Himerio Episcopo Tarraconensi. Sed (quod diligentissime animadvertendum est, & probat summorum Pontificum responsa legum vim habuisse, licet non essent solemniter promulgata, vel acceptata) cum ad pœnam venit, quæ à Siricio contra incontinentes decreta fuerat, licet Himerio Siricius suam Epistolam non præcepisset, saltem expressè, cum Gallicanis Ecclesiis communicare, declarat Innocentius

tius eos, qui in Gallia illam non ignorassent, omnium peccatarum in illa contentarum reos habendos: Sed ea plane dispar, & diversa sententia est. Nam si ad aliquos forma illa Ecclesiastica vita pariter, & disciplina, quæ ab Episcopo Siricio ad Provincias commavit, non probabitur pervenisse: His ignorantis venia remittetur Si qui autem scisse formam vivendi missam à Siricio deteguntur, neque statim cupiditates libidinis abiecerint, illi sunt modis omnibus submovendi, qui post admonitionem cognitam præponendam arbitrati sunt voluptatem.

9. Fecerat quidem Siricius Gallicorum mentionem Himerio injungens, ut Epistolam suam in illorum notitiam deduceret. Sed eo nomine Pontifex significabat illos, qui vulgò de Galizia. Porro quæ fuerit mens ipsius Siricii circa publicationem, & receptionem Ordinationum Pontificiarum indicant ejus verba; Hac, quæ ad tua consulta rescriptimus in omnium Coepiscoporum nostrorum perferri facias notitiam, & non solum eorum, qui in tua sunt Diocesi constituti, sed etiam ad Universos Carthagenenses, & Bethicos, & Lusitanos, atque Gallicos, vel eos, qui vicinis tibi collimitant hinc inde Provinciis, hac, quæ à nobis sunt salubri ordinatione disposita sub litterarum tuarum prosecutione mittantur; & QUANQUAM STATUTA SEDIS APOSTOLICÆ, VEL CANONVM VENERABILIA DEFINITA NULLI SACERDOTVM DOMINI IGNORARE SIT LIBERVM: Utillius tamen & pro antiquitate sacerdotii sui dilectioni tue esse admodum poterit gloriosum, si ea, quæ ad te speciali nomine generaliter scripta sunt per unanimis tue sollicitudinem in universorum fratrum nostrorum notitiam perforantur, quatenus & quæ à nobis non inconsulte, sed provide sub nimia cautela, & deliberatione sunt & salubriter constituta, INTEMERATA PERMANEANT, & omnibus in posterum excusationibus aditus, qui jam nulli apud nos parere poterit, obstruatur.

10. His Pontificiæ autoritatis argumentis, quæ, cum à Dionysio Exiguo hausta sint, maxima vi pollent apud Gallos, addi possent aliâ quamplura temporum subsequentium, quæ apud Patrem Sirmundum, & alios Autores Gallos legi possunt. Pauca tantum subjungimus. Exemplum libelli Symmaco Papæ à Cæsario Episcopo Arelatensi oblatus sic orditur: Sicut à persona Beati Petri Apostoli Episcopatus sumit initium; ita necesse est, ut disciplinis competentibus sanctitas vestra singulis Ecclesiis quid observare debeant, evidenter ostendat. Idem Symmacus epistolam 10. sic inchoat; Dilectissimis fratribus universis Episcopis per Gallias consisten-

ssistentibus, Symmacus: Sedis Apostolica instituta predicanda sollicitant, ut de concordia universalis Ecclesie, qua toto orbe diffusa est, pervigili cura tractemus. Qua tunc precipue efficacius adolescit, si ea, qua à Patribus statuta sunt, aetas subsequens reverenter observet.

11. Vigilus Epistola ad Episcopos Galliae anno 545. Quantum nos, inquit, Divina potentia Apostolorum primi Sedem non pro nostris meritis, sed pro ineffabili sua misericordia pietate habere constituit, TANTVM NOS DE VNIVERSARVM ECCLESIA RV M DISPOSITIONE, ET PACE, ET STATV CVRAM HABERE CONVENIT.

12. Celestinus Papa Episcopis Provinciae Viennensis, & Narbonensis jurisdictionem suam in universas Ecclesias his verbis exprimit; Nec silere possumus, cum ad hoc ut ab illicitis revocemus aliquos, officii nostri provocemur instinctu: in speculis à Deo constituti, ut vigilantia nostrae diligentiam comprobantes, & qua coercenda sunt refecemus, & qua observanda sunt sanciamus. Circa quamvis longinqua spiritualis cura non deficit; sed se per omnia, qua nomen Dei predicatur, extendit.

13. Denique anno 860. quo tempore Antifites Gallicani pro suis juribus cum summis Pontificibus frequenter altercabantur, sic tamen alloquebantur Nicolaum Primum, Apostolicis documentis, & Pontificalibus Decretis multipliciter informamus, ut vestri sanctissimi Apostolatus apicem, Principis Apostolorum fide, & nomine consecratum, QVOTIES S. ECCLESIA ALIQUA NOVITATE PVLSATVR, HVMLITER ADEAMVS, IBIQVE VERI CONSILII SALVBERRIMA INSTITVTA SINCERITER HAURIAMVS, ubi mitis Magister Christus, & summum Caput nostrum, fundamentum Ecclesiae posuit. Apud Sirm. tom. 3. pag. 158.

CAPUT XII.

Quæ sint vera justitiæ libertatum Ecclesiæ Gallicanæ fundamenta.

1. **S**uas libertates Galli sæpiùs autoritate, & exemplis tuentur, quàm ratione, licet aliquibus etiam videantur rationibus posse defendi. Remissis ad librum sequentem exemplis satis erit hic observare legitimas illarum libertatum causas nonnisi duas esse posse.

2. Etenim vel nova lex justa est, quod, ut diximus, de Conciliorum Canonibus, ac summi Pontificis Decretis sentiendum est, quoties contrarium evidenter non apparet; ac tunc acceptanda est, nec sine peccato repudiari potest, nisi de expresso, vel saltem tacito legislatoris consensu: vel lex injusta est; Hanc autem ex ipso jure naturali licet non acceptare. Itaque duplex est justitiæ titulus, scilicet expressus, vel tacitus Ecclesiæ consensus, quantum ad leges justas, & jus naturale, quantum ad injustas; Quanquam in istis etiam non deest Ecclesiæ consensus. Quis enim credat Ecclesiam, aut summum Pontificem in rebus etiam injustis obedientiam exigere.

3. Hoc autem interest inter utrasque leges, quod si justæ sint possit Ecclesia etiam invitos adigere, ac reluctantes ligare. Licet enim ab exercenda tota sua potestate prudentissimè abstineat, cum majora prævidet ex rigore consecutura mala, & scandala, quàm ex observatione legis bona, & commoda; ideoque recusationem, ac inexecutionem dissimulet, nec ea de causa fidelium, eorum præsertim penes quos nulla est autoritas, quibusque difficillimum esset ab aliorum usu recedere, conscientias illaqueari patiatur: tamen si instaret, intenderetque omninò legem observari, puta satiùs judicans scandala permittere, quàm malitiæ, ac contumaciæ cedendo, veritatem, aut justitiam deserere, parendum certè foret, nec qui tunc resisterent, aut non obtemperarent, peccati reatum evaderent, quantumvis consuetudine, sæcu-

N lari

98 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS, &c.
lari potestate, aut alia quavis ratione se tuerentur. At verò
si lex injusta esset, quod, ut diximus, præsumendum non
est, nec requireretur Ecclesiæ consensus, nec noceret ejus
dissensus.

4. Recurrit circa justitiam libertatum Ecclesiæ Gallicana
difficultas, circa earum definitionem orta; nihil scilicet dif-
ferre Gallicanam Nationem à cæteris in acceptandis, vel re-
cusandis legibus Ecclesiasticis; Siquidem nulli non licet le-
gum executioni superfedere, si vel annuat Ecclesia, vel pen-
satis rerum, locorum, ac personarum conditionibus, in-
justum sit, ejus mandatis ad litteram servire. Verùm disceri-
men illud à Gallicanis Autoribus notatur, quod cum cæteræ
nationes sese summorum Pontificum Constitutionibus submi-
serint, Gallia verò suâ etiamnum fruatur libertate, diffici-
lius sit illis impositum jugum excutere, quàm Franciæ non-
dum susceptum recusare.

5. Attamen si res attentius consideretur, ac æquiter pen-
setur, repetendum semper est duplex, quod diximus, fun-
damentum. Si enim sine causa repudiata sunt à Gallis Consti-
tutiones ab aliis receptæ, non nisi ob tacitum Ecclesiæ con-
sensum ab inobedienciæ peccato immunes sunt. Si autem is
erat in Gallia rerum status, ut ei, sicut cæteris Provinciis
Orbis Christiani leges illæ non convenirent, jure naturali,
& ipsa Legislatoris intentione ab earum executione liberi ex-
titerunt. Nec enim nocet disciplinæ diversitas, dum eam exi-
git morum dissimilitudo.

6. Cæterum magnoperè cavendum est, ne leges Ecclesiæ
eo tantum nomine injustæ reputentur, quod commodis, &
rationibus temporalibus non sint accommodatæ, *tantum ne li-
bertatem in occasionem detis carnis.* Gal. 5.